

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Prop. 46 L

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget
som skal granske utenlandsadopsjoner
til Norge

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	5.3.5	Taushetsplikt som følge av avtale, overenskomst, arbeidsgivers styringsrett mv.	27
2	Bakgrunnen for lovforslaget	6	5.3.6	Forholdet til Folkeregisteret	27
2.1	Oppnevning av utvalget	6			
2.2	Utvalgets mandat – gransking av utenlandsadopsjoner	6	6	Taushetsplikt for utvalget og adgangen til å formidle opplysninger	29
2.3	Utvalgets behov for opplysninger	9	6.1	Forslaget i høringsnotatet	29
2.4	Høringen	10	6.2	Høringsinstansenes syn	30
3	Gjeldende rett	11	6.3	Departementets vurderinger	30
3.1	Innledning	11	6.3.1	Hvilken taushetsplikt som skal gjelde	30
3.2	Taushetsplikt – generelle utgangspunkter	11	6.3.2	Plikt til å avverge straffbare forhold, opplysningsplikt til barnevernet mv.	31
3.3	Forvaltningsloven	11	6.3.3	Straffansvar for brudd på taushetsplikten	32
3.4	Offentleglova	12	6.3.4	Behandling av innsynskrav og presentasjon av materialet	32
3.5	Personvernforordningen og personopplysningsloven	13	7	Behandling av personopplysninger	34
3.6	Grunnloven og menneskerettighetene	14	7.1	Forslaget i høringsnotatet	34
3.6.1	Innledning	14	7.2	Høringsinstansenes syn	35
3.6.2	Grunnloven § 102, EMK art. 8 og SP art. 17 – retten til respekt for privatliv	15	7.3	Departementets vurderinger	36
3.6.3	Grunnloven § 97 – forbud mot lover med tilbakevirkende kraft	15	7.3.1	Behandling av personopplysninger	36
3.7	Arkivregelverket	15	7.3.2	Begrensninger i retten til innsyn i egne personopplysninger	36
4	Behovet for lovregulering og forholdet til Grunnloven og menneskerettighetene	17	7.3.3	Behandlingsansvarlig etter personvernforordningen	37
4.1	Forslaget i høringsnotatet	17	8	Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere saker	38
4.1.1	Formålet med loven	17	8.1	Forslaget i høringsnotatet	38
4.1.2	Forholdet til Grunnloven og menneskerettighetene	18	8.2	Høringsinstansenes syn	38
4.2	Høringsinstansenes syn	19	8.3	Departementets vurderinger	39
4.3	Departementets vurderinger	20	9	Tidsbegrensning	40
5	Adgangen til å gi opplysninger til utvalget	21	9.1	Forslaget i høringsnotatet	40
5.1	Forslaget i høringsnotatet	21	9.2	Høringsinstansenes syn	40
5.2	Høringsinstansenes syn	23	9.3	Departementets vurderinger	40
5.3	Departementets vurderinger	24	10	Forholdet til arkivregelverket	42
5.3.1	Hvem som kan gi opplysninger til utvalget	24	10.1	Forslaget i høringsnotatet	42
5.3.2	Nødvendighetskriteriet	24	10.2	Høringsinstansenes syn	42
5.3.3	Ingen plikt til å gi opplysninger til utvalget	25	10.3	Departementets vurderinger	42
5.3.4	Taushetsplikt for helsepersonell og advokater	26			

11	Økonomiske og administrative konsekvenser	43	Forslag til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge	47
12	Merknader til lovforslaget	44		

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Prop. 46 L

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet 2. februar 2024,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Barne- og familiedepartementet fremmer med dette et forslag til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge. Utvalget ble oppnevnt av Kongen i statsråd 20. juni 2023. Utvalgets arbeid er planlagt avsluttet innen to år fra oppstarten.

Loven skal gi utvalget tilgang til informasjon som er nødvendig for at utvalget skal kunne utføre sine oppgaver etter mandatet på en forsvarlig og rettssikker måte. Forslaget inneholder regler om adgangen til å gi opplysninger til utvalget, taushetsplikt, rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger for utvalget, samt et forbud mot at

opplysninger utvalget mottar kan brukes som bevis i senere rettssaker. Det foreslås videre at utvalget ikke skal kunne pålegge noen opplysningsplikt.

I lovforslaget er det lagt vekt på å ivareta enkeltindividers personvern og andre hensyn som begrunner at informasjon kan være underlagt taushetsplikt. Samtidig skal lovforslaget sikre at utvalget skal kunne utføre arbeidet sitt på en funksjonell og effektiv måte. At utvalget gis tilgang til alle relevante opplysninger, er nødvendig for at utvalget skal kunne levere i henhold til sitt mandat.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Oppnevning av utvalget

---

20. juni 2023 oppnevnte regjeringen et eksternt og uavhengig utvalg som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge. Utvalget ledes av professor Camilla Bernt ved Universitetet i Bergen. Utvalget består videre av lagdommer Torunn Elise Kvisberg ved Eidsivating lagmannsrett, sambandsstatsadvokat Rudolf Christoffersen ved Eurojust – Samarbeidsenheten for Påtalemyndighetene i Europa (permisjon fra Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembete), forsker Anne Balke Staver ved OsloMet – Storbyuniversitetet og professor Ketil Eide ved Universitetet i Sørøst-Norge.

Et overordnet formål med granskingen er å få svar på om det har forekommet ulovlige eller uetiske forhold i forbindelse med utenlandsadopsjoner til Norge. Utvalget skal utrede om systemet for adopsjoner til Norge har vært forsvarlig, både når det gjelder regelverk og praksis. Utvalget skal se på om hensynet til rettssikkerhet og menneskerettslige forpliktelser, herunder barnets beste, har vært ivaretatt. Formålet med gjennomgangen er videre å ta lærdom av eventuelle svakheter i systemet, og få et grunnlag for lovutvikling og utvikling av praksis for kontroll og tilsyn. Hovedproblemstillingen for utvalget er om norske myndigheter har hatt god nok kontroll med utenlandsadopsjoner, og avdekke om det har skjedd ulovligheter ved adopsjoner til Norge.

Utvalget skal legge frem sin utredning for Barne- og familiedepartementet innen to år fra oppstarten av arbeidet.

2.2 Utvalgets mandat – gransking av utenlandsadopsjoner

Utvalgets mandat, som også beskriver bakgrunnen for granskingen, lyder som følger:

«Bakgrunn

Innleiing

Ein adopsjon er inngripande for alle involverte, og vil vere ein livslang prosess. Ved utanlandsadopsjonar blir eit barn tatt bort frå det opphav-

lege heimlandet sitt, og får ein ny heim i eit anna land. Det må derfor stillast strenge krav til reglar og prosedyrar for å få gjennomført ein utanlandsadopsjon, og til at systemet sikrar barn og familiars grunnleggjande menneskerettigheter og rettsvern.

Dei siste åra har ei rekke land gjennomført granskingar av sine adopsjonssystem, og det har blitt avdekka uforsvarleg praksis fleire stader. Fleire av dei aktuelle opphavslanda er land som Noreg har hatt adopsjonssamarbeid med. I tillegg har det blitt avdekt i pressa at det har skjedd ulovlege handlingar i samband med adopsjonar til Noreg. Fleire av dei adopterte som har stått fram med sine historier, har fortalt at dei heller ikkje har fått tilfredsstillande oppfølging når dei har meldt frå om mistanke. Ein kan dermed ikkje utelukke at det har vore uforsvarlege sider ved det norske systemet for utanlandsadopsjonar.

Historikk

Talet på utanlandsadopsjonar har gått kraftig ned i Noreg dei to siste tiåra. I 2022 blei 45 barn adopterte til Noreg. Midt på 80-talet var talet på utanlandsadopsjonar til Noreg mellom 500 og 600 årleg, og i 2005 blei over 700 adopsjonar formidla gjennom norske adopsjonsorganisasjonar. På 60- og 70-talet var det flest adopsjonar frå Asia, medan søramerikanske land dominerte på 80-talet. I dag har Noreg samarbeid med ti land, med flest adopsjonar frå Colombia, Sør-Afrika og Thailand i løpet av dei siste åra.

I dag går fleire av sakene gjennom Fagleg rådgjevande utval, samanlikna med tidlegare. Dette er saker som enten gjeld barn som har fylt fem år, søskengrupper på fleire enn to barn, eller saker der barnet av andre grunnar treng spesiell støtte.

Før Familie- og forbrukardepartementet, seinare Barne- og familiedepartementet, fekk ansvaret for adopsjon i 1990, har både Justisdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet (tidlegare Sosialdepartementet) og Forbrukar- og administrasjonsdepartementet hatt ansvar for feltet. Barne-, ungdoms- og familiedirekto-

ratet (Bufdir), som er adopsjonsmyndighet i Noreg, vart oppretta i 2004. Før dette har mellom anna Statens ungdoms- og adopsjonskontor og Rådet for internasjonale adopsjonar hatt denne oppgåva.

Adopsjonssystemet i Noreg

Utanlandsadopsjon er i dag regulert i barnekonvensjonen, der artikkel 21 gjeld spesifikt utanlandsadopsjon, adopsjonslova og Haagkonvensjonen 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjonar. Frå 2003 gjeld barnekonvensjonen som norsk lov gjennom menneskerettslova. Haagkonvensjonen 1993, som tredde i kraft i Noreg i 1998, skal førebyggje bortføring av barn, og motarbeide menneskehandel og trafficking. Konvensjonen har reglar om kva som er høvesvis opphavslandet og mottakarlandet sine plikter i samband med konkrete adopsjonar.

Internasjonal adopsjon skal berre skje viss styresmaktene i heimlandet til barnet ikkje har greidd å finne ein familie i dette landet. Noreg har i dag berre samarbeid med to land som ikkje er tilslutta Haagkonvensjonen 1993: Sør-Korea og Taiwan. Noreg kan ha eit slikt samarbeid så lenge landet har eit adopsjonssystem i samsvar med konvensjonen sine føremål og prinsipp. Noreg har (etter 1998) avslutta adopsjonssamarbeid med opphavsland som ikkje kan dokumentere at plikter etter konvensjonen vert overhaldne.

Normalt blir adopsjonen gjennomført i barnet sitt opphavsland. Ei endeleg avgjerd om adopsjon frå offentleg styresmakt eller domstol i eit anna land skal utan vidare godkjennast i Noreg dersom det er gitt førehandssamtykke. Adopsjonar skal som hovudregel skje gjennom organisasjonar som har drifts- og formidlingsløyve. Bufdir kan gi organisasjonar som har driftsløyve til å arbeide med adopsjon, tidsavgrensa løyve til å formidle barn frå enkeltland. Bufdir undersøker at det aktuelle landet (opphavslandet til barnet) har behov for adoptivfamiliar i utlandet, at landet har tilfredsstillande lovgiving og adopsjonssystem, og at den norske adopsjonsorganisasjonen har innsikt i og kunnskap om lover, reglar og prosedyrar som gjeld for internasjonale adopsjonar i landet. Bufdir fører tilsyn med alle sider av verksemda til adopsjonsorganisasjonen, og gjennomfører tilsynsreiser til samarbeidsland. I tillegg har Barne- ungdoms- og familieetaten (Bufetat) eit ansvar for godkjenning av adoptivskjarar i Noreg.

Det er unntaksvis mogleg med adopsjon utanom organisasjon i Noreg. Dette gjeld både for kjent og ukjent barn. For all slik adopsjon er det krav om at minst ein av søkjarane har ei spesiell tilknytning til det landet der barnet har den vanlege bustaden sin, og at adopsjonen kan gjennomførast på ein forsvarleg måte. Vidare kan eit ukjent barn berre adopterast utanom ein organisasjon dersom ingen norsk adopsjonsorganisasjon har formidlingsløyve i landet det skal adopterast frå. For adopsjon av kjent barn, krevst det nær personleg tilknytning til barnet eller den nære familien til barnet, og at kontakten er etablert utan adopsjonsføremål. Ved adopsjon av kjent barn er det vidare eit krav at barnet må mangle tryggleik og faste omsorgspersonar i opphavslandet.

Utfordringar

Internasjonale adopsjonar inneber at to land samarbeider om ein adopsjon på tvers av landegrensar. Det er behov for eit samarbeid både på systemnivå og om enkeltsaker, og Haagkonvensjonen 1993 har reglar som sikrar at ansvar og plikter er delt mellom landa.

Slike adopsjonar kviler på to sett av nasjonale regelverk og praksis, samt internasjonale reglar. For Noreg sin del inneber dette eit samarbeid med ulike land, med ulike reglar og praksisar. Lov og praksis har utvikla seg, både i Noreg og i dei aktuelle opphavslanda, og det har vore utfordrande å få ei heilskapleg oversikt over system, reglar og praksis som har vore gjeldande for adopsjonar til Noreg opp til i dag.

Før barnekonvensjonen og Haagkonvensjonen 1993 var adopsjonspraksis i avgrensa grad regulert samanlikna med i dag, og den internasjonale reguleringa var ikkje tilfredsstillande sett frå dagens ståstad.

Både mottakarland og enkelte opphavsland har no sett i gong granskningar for å undersøke korleis internasjonale adopsjonar har vore gjennomført dei siste tiåra. Desse er innretta på ulike måtar. FN-komiteanes Joint Statement on Illegal Intercountry Adoptions (2022) tilrår at landa bør vurdere å etablere ein uavhengig kommisjon der dette er passande.

Føremålet med granskinga

Eit overordna føremål med arbeidet er å få svar på om det har vore ulovlege eller uetiske forhold i samband med utanlandsadopsjonar til Noreg.

Utvalet skal greie ut om systemet for adopsjonar til Noreg har vore forsvarleg. Dette

inkluderer spørsmål om regelverk og praksis. Utvalet skal sjå på om omsynet til rettstryggleik og menneskerettslege forpliktingar, irekna barnets beste, har vore ivaretatt.

Målet er vidare å ta lærdom av eventuelle svakheiter i systemet. Gjennomgangen skal gi eit grunnlag for lovutvikling samt utvikling av praksis for kontroll og tilsyn.

Hovudproblemstillinga for utvalet er å greie ut om norske styresmakter har hatt god nok kontroll med utanlandsadopsjonar og avdekke om det har skjedd ulovlegheiter ved adopsjonar til Noreg.

Oppgåvene til utvalet

Utvalet skal granske adopsjonar på systemnivå, og skal gå inn i eit utval av enkeltsaker. Utvalet skal skildre kva system som har eksistert for kontroll og tilsyn med utanlandsadopsjonar. Utvalet skal vurdere korleis norske styresmakter har handtert situasjonar der dei har fått varsel eller kunnskap om omstende i opphavslanda med behov for oppfølging. Utførte vurderingar og tiltak skal undersøkjast, under dette om styresmaktene har avbrote samarbeid med opphavsland når det har vore grunnlag for det. Når det gjeld plikter for opphavslanda, skal utvalet sjå på om ein frå norsk side har hatt høve og oppmoding til å følgje tettare opp. Dette gjeld prosedyrane for å kople potensielle adoptivforeldre og adoptivbarn, kontroll med opplysningar om barnets identitet og familietilknytning, samt samtykke.

Utvalet skal vidare sjå på om norske styresmakter og adopsjonsforeiningar har hatt høve og oppmoding til å følgje tettare opp når det gjeld pengeoverføringar i samband med adopsjonar, både pengeoverføringar frå Noreg til opphavslandet, og mellom aktørar i opphavslandet.

Utvalet skal òg vurdere korleis ratifiseringa av Haagkonvensjonen 1993 førte til endringar i regelverk og praksis for adopsjonar til Noreg.

Utvalet skal sjå på om vurderingane har vore grundige nok når det har vore gitt formidlingsløyve til samarbeid med opphavsland. Utvalet skal sjå på om det er tilhøve som burde ha vore fanga opp i sakshandsaminga av formidlingsløyver.

Utvalet må òg vurdere regelverk og praksis for å gi førehandssamtykke til søknader om adopsjon. Her må utvalet vurdere kva som har vore vurderingstema, om det beste for barnet har vore høgt nok prioritert, og om det har vore

strenge nok krav til foreldra ut frå den aktuelle konteksten som utanlandsadopsjon representerer.

Utvalet bør sjå på funn i undersøkingar frå andre land der dette er hensiktsmessig, og vurdere om tilhøva er samanliknbare.

Utvalet skal vidare sjå på behovet for framoverretta tiltak, og kome med tilrådingar om systemet for adopsjon i framtida. Tilrådingar om systemet i framtida skal vere basert på krava i utgreiingsinstruksen, under dette vurdering av alternative tiltak og konsekvensar (inkludert økonomiske) av ulike forslag.

Dei fleste adopsjonar skjer gjennom adopsjonsorganisasjonar, og slike adopsjonar vil utgjere det største temaet for utvalet. Utvalet skal i tillegg sjå på adopsjonar utanom organisasjon. Utvalet skal sjå på både avslag og godkjenningar for å få eit representativt bilete av praksis, og utvalet må sjå på ulike land og tidsperiodar.

Utvalet bør sjå på barnets moglegheiter til å få kunnskap om sitt biologiske opphav, plikta hos adoptivforeldra til å dele opplysningar om adopsjonen med barnet og barnet sin rett til innsyn i eiga adopsjonssak. Særleg bør utvalet sjå på praksisen med anonym adopsjon, som no er regulert gjennom Haagkonvensjonen. Utvalet skal vurdere korleis barna og familiane er blitt ivaretatt i Noreg etter gjennomført adopsjon.

Nærare om land og tidsperiodar

Utvalet skal granske adopsjonssystemet knytt til alle opphavsland Noreg har adoptert barn frå. Utvalet skal gå gjennom eit utval av saker frå kvart land Noreg har samarbeidd med, for å kunne ta stilling til om samarbeidet har vore forsvarleg. Utvalet kan gjere eigne vurderingar av kor omfattande ein skal gå inn i granskinga når det gjeld dei ulike landa. Men utvalet må som minimum prioritere ei grundigare gransking av desse landa (i alfabetisk rekkefølge): Bangladesh, Brasil, Chile, Colombia, Costa Rica, Ecuador, Etiopia, Indonesia, Kina, Sri Lanka, Sør-Korea og Vietnam. Det er også grunn til å gå nærare inn på land som adopsjonsorganisasjonane eller norske myndigheiter har avgjort å avslutte adopsjonsformidlingar frå.

Når det gjeld tidsperiodar bør utvalet sjølv vurdere kva periodar det er naudsynt og føremålstenleg å granske i tilknytning til kvart enkelt land. Utvalet må likevel sørge for å vurdere prosessar både før og etter 1998, då Noreg slutta seg til Haagkonvensjonen, for om

mogleg å vurdere korleis ratifiseringa har verka. Det må takast ulike omsyn når det gjeld dei ulike landa, og utvalet er i tillegg forventa å tilpasse seg etter sine egne funn undervegs. Utvalet skal grunnngi avgrensingar og val av tidsperiodar.

Om prosessen

Utvalet må leggje til rette for mest mogleg openheit i arbeidet. Enkeltpersonar skal kunne ta kontakt med utvalet. Utvalet må ha eit system for å ta imot opplysningar frå privatpersonar, og bruke slike opplysningar som bakgrunn for sitt arbeid.

Utvalet skal sørgje for innspel frå og dialog med aktuelle aktørar, inkludert organisasjonane som organiserer adopterte, adopterte som ikkje er knytt til ei organisert gruppering, og adoptivforeldre. Utvalet kan, om mogleg, få informasjon frå biologiske foreldre.

Utvalet skal i samarbeid med departementet sette ned ei referansegruppe som utvalet skal bruke i sitt pågåande arbeid. Utvalet står elles fritt til å gjere val i arbeidet med medverknad.

Ettersom utvalet òg skal sjå på konkrete adopsjonssaker i arbeidet, vil regjeringa fremje forslag om ei mellombels lov om informasjonstilgang for utvalet. Lova vil gi utvalet tilgang til nødvendig informasjon underlagd teieplikt, og sikre at dei kan utføre oppgåvene sine på ein god og effektiv måte. Eventuelle enkeltsaker som blir omtalte i rapporten frå utvalet skal gjerast anonyme.

Utvalet kan samarbeide med andre lands granskingsutval mv. Det ligg utanfor dette utvalets mandat å medverke til utanlandske granskningar av enkeltsaker i opphavslanda.

Utvalet kan ta opp spørsmål om tolking eller avgrensing av mandatet med Barne- og familiedepartementet. Departementet kan supplere mandatet ved behov.

Utvalet skal leggje fram sine funn i ei norsk offentleg utgreiing (NOU). I NOU-en skal det takast inn eit samandrag av hovudfunna i rapporten på engelsk. Utvalet skal òg utarbeide ei oppsummering for barn.

Frist for utvalet er inntil 2 år frå oppstart. Utvalet skal levere ein eller fleire delrapportar om tilhøva i enkeltland eller andre tema som er eigna. Adopsjonssaker frå Ecuador og Sør-Korea og eventuelle andre aktuelle land skal prioriterast. Om utvalet vurderer at adopsjonar til Noreg frå visse land bør stoppast, skal utvalet ta dette opp med Bufdir og departementet.»

2.3 Utvalgets behov for opplysninger

Utvalget skal granske adopsjoner på systemnivå, men skal også gå inn i et utvalg av konkrete enkeltsaker. Disse enkeltsakene vil omfatte en stor mengde taushetsbelagte og sensitive personopplysninger. Utvalget kan også ha behov for annen taushetsbelagt informasjon for å utføre oppdraget sitt.

Det er derfor nødvendig å fastsette regler om informasjonstilgang for utvalget, hvilke taushetspliktregler som skal gjelde og rettsgrunnlaget for utvalgets behandling av personopplysninger. Det er videre behov for å vurdere og ta stilling til hvorvidt det skal fastsettes en plikt til å gi opplysninger til utvalget og om det skal fastsettes et forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere saker. Departementet viser til de nærmere drøftelsene om dette nedenfor.

Ved utformingen av lovforslaget har departementet sett hen til hvordan lignende spørsmål har blitt regulert ved nedsettelse av utvalg og kommisjoner med sammenlignbare mandat og oppgaver. Det vises blant annet til reguleringen av:

- Partnerdrapsutvalget, jf. lov 29. november 2019 nr. 75 om informasjonstilgang m.m. for Partnerdrapsutvalget
- NAV-granskingsutvalget, jf. lov 20. desember 2019 nr. 85 om informasjonstilgang mv. for utvalget for ekstern granskning av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land
- Sannhets- og forsoningskommisjonen, jf. lov 12. mai 2020 nr. 41 om informasjonstilgang mv. for Kommisjonen for å granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner
- Koronakommisjonen, jf. lov 4. desember 2020 nr. 136 om informasjonstilgang m.m. for den uavhengige kommisjonen som skal gjennomgå og evaluere myndighetenes håndtering av covid-19-pandemien i Norge (Koronakommisjonen)
- Ekstremismekommisjonen, jf. lov 20. desember 2022 nr. 97 om informasjonstilgang m.m. for Ekstremismekommisjonen
- Koronautvalget, jf. lov 20. desember 2022 nr. 118 om informasjonstilgang m.m. for Koronautvalget mv.
- Baneheia-utvalget, jf. lov 9. juni 2023 nr. 26 om informasjonstilgang m.m. for det uavhengige utvalget som skal granske straffesaken mot Viggo Kristiansen i Baneheia-saken og foreta

en gjennomgang av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Baneheia-utvalget).

2.4 Høringen

Barne- og familiedepartementet sendte 23. august 2023 på høring et forslag til lov om informasjonstilgang m.m. for det eksterne utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge. Fristen for å sende inn høringssvar var 4. oktober 2023.

Høringsnotatet ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet
 Arkivverket
 Barneombudet
 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
 Datatilsynet
 Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen
 Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo
 Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø
 Domstoladministrasjonen
 Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker
 Helsedirektoratet
 Norges forskningsråd
 Politidirektoratet
 Regjeringsadvokaten
 Riksadvokaten
 Skattedirektoratet
 Statens sivilrettsforvaltning
 Statsforvalterne
 Sysselmasteren på Svalbard

Sivilombudet

Fylkeskommunene
 Kommunene

Adopsjon i endring – Ressurscenter for adopterte og deres familier
 Adopsjonsforum
 Den Norske Advokatforening
 Den Norske Dommerforening
 Den Norske Legeforening
 Enestående adoptanters forening
 Foreningen Adopterte
 InorAdopt

KS – Kommunesektorens organisasjon
 Mediebedriftenes Landsforening
 Norges Juristforbund
 Norsk Sykepleierforbund
 Norsk Journalistlag
 Norsk-Koreansk Rettighetsgruppe
 Norsk Redaktørforening
 Norsk Presseforbund
 Romantisert Innvandring
 UTAD Critical
 Verdens Barn

Følgende høringsinstanser har hatt realitetsmerknader i høringen:

Finansdepartementet

Arkivverket
 Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
 Datatilsynet
 Helsedirektoratet
 Kripos
 Politidirektoratet
 Skattedirektoratet

Adopsjon i endring – Ressurscenter for adopterte og deres familier
 Adopsjonsforum
 Danish Korean Rights Group
 Den Norske Advokatforening
 Den Norske Legeforening
 Foreningen Adopterte
 Norsk-Koreansk Rettighetsgruppe
 Norsk Redaktørforening
 Romantisert Innvandring
 UTAD Critical
 Verdens Barn

En privatperson

Følgende høringsinstanser har svart at de ikke har merknader:

Forsvarsdepartementet
 Klima- og miljødepartementet
 Justis- og beredskapsdepartementet
 Samferdselsdepartementet

Arbeid- og velferdsdirektoratet
 Domstoladministrasjonen

3 Gjeldende rett

3.1 Innledning

Utvalg oppnevnt av det offentlige regnes som forvaltningsorganer, jf. forvaltningsloven § 1 andre punktum, og vil i utgangspunktet omfattes av lov- og regelverket som gjelder for forvaltningsorganer generelt. Dette innebærer blant annet at forvaltningsloven, offentleglova og arkivlova kapittel II vil komme til anvendelse. Gjennom arbeidet vil utvalget også behandle opplysninger som omfattes av personopplysningsloven og dermed være underlagt kravene til behandling av personopplysninger.

For å kunne utføre sitt oppdrag, vil utvalget ha behov for tilgang til opplysninger fra andre forvaltningsorganer som har behandlet saker dekket av utvalgets mandat. I hvilken grad offentlige kommisjoner og utvalg kan få tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra andre offentlige myndigheter, vil særlig avhenge av hvilke opplysninger det er aktuelt å innhente, og hvilken taushetsplikt som gjelder for de som utfører arbeid eller tjeneste for det aktuelle forvaltningsorganet. Videre kan også andre personer, yrkesgrupper og organisasjoner være underlagt taushetsplikt som begrenser deres adgang til å meddele opplysninger til utvalget.

I rundskriv G-48/75 Regler for granskingskommisjoner er det gitt nærmere veiledning om oppnevning av granskingskommisjoner og om de saksbehandlingsregler som må eller bør følges. På bakgrunn av at utvalgets oppgave er en helhetlig gransking av adopsjoner på systemnivå, ikke å utrede eller granske eventuelle feil gjort av enkeltpersoner, vil mange av reglene og prinsippene i rundskriv G-48/75 ikke få anvendelse for utvalgets arbeid. Eksempelvis må det legges til grunn at reglene om partsrettigheter i rundskrivet trolig ikke vil komme til anvendelse i forbindelse med utvalgets arbeid. I vurderingen av hvilke andre regler og prinsipper i rundskrivet som får anvendelse for utvalgets arbeid, må det ses hen til utvalgets mandat.

3.2 Taushetsplikt – generelle utgangspunkter

Den generelle forvaltningsmessige taushetsplikten er regulert i forvaltningsloven §§ 13 flg., og den gjelder i utgangspunktet for alle som utfører «tjeneste eller arbeid» for et forvaltningsorgan. Innenfor enkelte forvaltningsområder gjelder en noe utvidet eller strengere taushetsplikt enn det som følger av de generelle bestemmelsene i forvaltningsloven. Dette omfatter for eksempel barnevernet, jf. barnevernloven § 13-1 andre ledd, og sosiale tjenester innenfor arbeids- og velferdsforvaltningen, jf. sosialtjenesteloven § 44 andre ledd.

Profesjonsbestemt eller yrkesmessig taushetsplikt er en særskilt taushetsplikt for visse yrkesutøvere, innholdsmessig gjerne strengere enn det som følger av bestemmelsene i forvaltningsloven. Den profesjonsbestemte taushetsplikten følger til dels av særlovgivning som gjelder for bestemte yrkesgrupper. Blant annet er helsepersonell og ansatte ved familievernkontorer undergitt slik særskilt taushetsplikt, jf. helsepersonelloven §§ 21 flg. og familievernkontorloven § 5. For enkelte andre grupper, som prester, forstandere i trossamfunn og advokater, følger det forutsetningsvis av straffeloven § 211, straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5 at det gjelder en profesjonsbasert taushetsplikt. Advokaters taushetsplikt er nå lovfestet i den nye advokatloven, men denne har ennå ikke trådt i kraft.

3.3 Forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder all virksomhet som drives av forvaltningsorganer, når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov, jf. forvaltningsloven § 1. Utgangspunktet er dermed at forvaltningsloven gjelder for offentlig oppnevnte utvalg. Dette omfatter blant annet forvaltningsloven §§ 13 til 13 g, som omhandler regler om taushetsplikt og begrensninger i taushetsplikten.

Det følger av forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 at enhver som utfører «tjeneste eller arbeid» for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre

får adgang eller kjennskap til det vedkommende i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om «noens personlige forhold», og av § 13 første ledd nr. 2 at det samme gjelder for opplysninger om «tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår».

Opplysninger om fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted regnes i utgangspunktet ikke som «noens personlige forhold», jf. forvaltningsloven § 13 andre ledd. Dersom slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige, er de likevel underlagt taushetsplikt.

Forvaltningsloven §§ 13 a og 13 b inneholder unntak og begrensninger i taushetsplikten som gir forvaltningsorganer adgang til å formidle opplysninger. Her nevnes bare de bestemmelsene som antas å kunne være aktuelle for utvalget.

Forvaltningsloven § 13 a nr. 1 åpner for at opplysninger formidles når det foreligger samtykke fra den eller de taushetsplikten skal beskytte. Et slikt samtykke skal være informert, frivillig og kan når som helst trekkes tilbake. Etter § 13 a nr. 2 er ikke taushetsplikt til hinder for at opplysninger gis i statistisk form, eller ved at individualiserende kjennetegn utelates. Videre åpner § 13 a nr. 3 for at opplysninger kan brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig. Eksemplene i loven, som er de praktisk viktigste, er at opplysningene er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige andre steder.

Forvaltningsloven § 13 b første ledd inneholder unntak og begrensninger som er begrunnet i ulike private eller offentlige interesser. Taushetsplikten er blant annet ikke til hinder for

- at opplysninger formidles til de som er parter i saken (nr. 1).
- at opplysninger brukes for å oppnå det formålet de er gitt eller innhentet for, som saksforberedelse, avgjørelse, oppfølging og kontroll (nr. 2).
- at opplysningene brukes for statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen (nr. 4).
- at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet, og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningssgrunnlag (nr. 5).

- at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølging av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver (nr. 6).

Etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e er en «part» en person som en avgjørelse retter seg mot, eller som saken ellers direkte gjelder. Formålet med utvalgets arbeid er systemgransking, og arbeidet vil ikke rette seg mot eller direkte gjelde bestemte personer. Utvalget skal avgi en sluttrapport hvor eventuelle enkeltsaker og personopplysninger vil gjengis anonymisert og på en måte som sikrer at de adopterte vil ikke kunne identifiseres.

Det følger av forvaltningsloven § 13 c første ledd at forvaltningsorganet skal sørge for at taushetsplikten blir kjent for den det gjelder, og at organet kan kreve at vedkommende underskriver taushetserklæring. Det fremgår av tredje ledd andre punktum at taushetsplikten som hovedregel bortfaller etter 60 år.

Forvaltningsloven § 13 f første ledd sier at i tilfeller der taushetsplikt følger av bestemmelser i lov, forskrift eller instruks av hensyn til private interesser, gjelder forvaltningslovens bestemmelser i §§ 13 til 13 e som utfyllende regler, med mindre annet er bestemt i eller i medhold av lov. Videre følger det av forvaltningsloven § 13 f andre ledd at bestemmelser om rett eller plikt til å gi opplysninger ikke begrenser lovbestemt taushetsplikt, med mindre vedkommende bestemmelse fastsetter eller klart forutsetter at taushetsplikten ikke skal gjelde.

Offentlige utvalg er ellers bundet av habilitetsreglene i forvaltningsloven §§ 6 flg.

3.4 Offentleglova

Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova) gjelder for offentlige utvalg. Etter hovedregelen om innsyn i § 3 er «saksdokument, journalar og liknande register for organet» offentlige, med mindre noe annet er bestemt i eller i medhold av lov.

Begrepet «saksdokument» er definert slik i offentliglova § 4 andre ledd:

«Saksdokument for organet er dokument som er komme inn til eller lagde fram for eit organ, eller som organet sjølv har oppretta, og som

gjeld ansvarsområdet eller verksemda til organet. Eit dokument er oppretta når det er sendt ut av organet. Dersom dette ikkje skjer, skal dokumentet reknast som oppretta når det er ferdigstilt.»

Skriftlige rapporter, uttalelser og lignende sendt til et offentlig oppnevnt utvalg omfattes av lovens saksdokumentbegrep.

Dersom opplysninger som er innhentet under forklaring for et offentlig oppnevnt utvalg, nedtegnes eller på annen måte lagres på et medium for senere lesing, lytting, fremvisning, overføring eller lignende, vil det foreligge et dokument i lovens forstand, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav f og offentleglova § 4 første ledd, og dermed også et «saksdokument».

Offentleglova kapittel 3 inneholder flere bestemmelser som gir hjemmel for å unnta opplysninger eller dokumenter fra offentlighet. I § 14 første ledd åpnes det for eksempel for å unnta dokumenter som offentlige utvalg selv har utarbeidet for sin interne saksforberedelse (såkalte «organinterne dokumenter»). Dette vil omfatte utvalgets nedtegninger av eller referater fra muntlige forklaringer, forutsatt at den som avgir forklaringen, ikke får en kopi, et fotografi eller lignende av dokumentet, eller får skrive det av, og det heller ikke gis kopi eller lignende til andre utenfor utvalget. Unntaket vil kunne brukes selv om den som avgir forklaringen, får lese gjennom, eller får opplest, nedtegningen eller referatet hos utvalget.

Dersom offentlige utvalg mottar dokumenter som i utgangspunktet er organinterne og omfattet av unntaket fra innsyn etter offentleglova § 14 første ledd hos avsenderorganet, vil dokumentene fortsatt kunne unntas. Oversending til et kontroll-, tilsyns- eller granskingsorgan medfører generelt ikke at unntaksmuligheten går tapt. Departementet viser her til Ot.prp. nr. 102 (2004–2005) side 131 andre spalte og Rettleiar til offentleglova punkt 7.2.5, hvor det er presisert at unntaksmuligheten heller ikke går tapt dersom slike dokumenter sendes over til kontrollorganer uten at det foreligger noen formell plikt til å oversende. Noe annet ville kunne føre til en begrenset informasjonstilgang. Dette gjelder for øvrig tilsvarende for dokumenter som i utgangspunktet er omfattet av noen av unntakene i offentleglova § 15. Ved innsynskrav vil offentlige utvalg kunne bruke det samme unntaket fra innsyn som avsenderorganet. Oversending av slike dokumenter vil derfor ikke utelukke at unntakene i offentleglova §§ 14 og 15 kan benyttes.

Det følger videre av offentleglova § 13 første ledd at opplysninger underlagt lovfestet taushetsplikt er unntatt fra innsyn. Merinnsyn etter offentleglova § 11 er ikke aktuelt for slike opplysninger, men unntakene fra taushetsplikten må vurderes. Når deler av et dokument unntas offentlighet, åpner offentleglova § 12 bokstav a til c for at også resten av dokumentet i enkelte tilfeller kan unntas fra offentlighet.

Avgjørelsene til offentlige utvalg etter offentleglova kan påklages, jf. lovens § 32 første ledd. Dette vil særlig gjelde helt eller delvis avslag på krav om innsyn, men også for eksempel avgjørelser om hvordan innsyn skal gis og avgjørelser om å kreve betaling for innsyn. For utvalg som er uavhengige i sitt virke, vil klageinstansen være det administrativt overordnede organet, jf. offentlegforskrifta § 11 første ledd. For Granskingsutvalget for utenlandsadopsjoner vil dette være Barne- og familiedepartementet.

3.5 Personvernforordningen og personopplysningsloven

Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) gjennomfører i norsk rett Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (personvernforordningen). De materielle reglene i forordningen er i stor grad en videreføring og videreutvikling av tidligere personvernlovgivning, men forordningen styrker blant annet de registrertes rettigheter.

Etter personopplysningsloven § 2 gjelder loven og personvernforordningen ved helt eller delvis automatisert behandling av personopplysninger og ved ikke-automatisert behandling av personopplysninger som inngår i eller skal inngå i et register. Etter personvernforordningen artikkel 4 nr. 1 er personopplysninger enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person. Etter artikkel 4 nr. 6 er et register enhver strukturert samling av personopplysninger som er tilgjengelig etter særlige kriterier, enten samlingen er plassert sentralt, er desentralisert eller spredd på et funksjonelt eller geografisk grunnlag. Personvernforordningen oppstiller prinsipper for behandling av personopplysninger i artikkel 5. Der slås det blant annet fast at personopplysninger skal behandles på en lovlig, rettfærdig og åpen måte med hensyn til den registrerte.

For at en behandling av personopplysninger skal være lovlig, må det foreligge et behandlingsgrunnlag. Etter artikkel 6 nr. 1 bokstav e er behandling av personopplysninger lovlig dersom «behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt». For at dette behandlingsgrunnlaget skal kunne benyttes, må det foreligge et supplerende rettslig grunnlag, jf. artikkel 6 nr. 3 bokstav b og Prop. 56 LS (2017–2018) punkt 6.3.2.

Artikkel 9 oppstiller særskilte regler for behandling av såkalte særlige kategorier av personopplysninger (tidligere kalt sensitive personopplysninger), som blant annet omfatter genetiske og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person samt helseopplysninger. Etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g kan slike særlige kategorier personopplysninger behandles dersom:

«Behandlingen er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser, på grunnlag av unionsretten eller medlemstatenes nasjonale rett som skal stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser».

Artikkel 10 gir nærmere regler om behandling av personopplysninger om «straffedommer og lovovertrедelser eller tilknyttede sikkerhetstiltak». Det følger av bestemmelsen at behandling av slike personopplysninger bare kan utføres under en offentlig myndighets kontroll, eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som sikrer nødvendige garantier for de registrertes rettigheter og friheter.

Artikkel 5 nr. 1 bokstav b oppstiller et prinsipp om formålsbegrensning. Dette innebærer at personopplysninger som allerede er samlet inn til ett formål, bare kan brukes til et nytt formål (viderebehandles) dersom den nye behandlingen ikke er uforenlig med det opprinnelige innsamlingsformålet. Dersom det nye formålet er uforenlig, må viderebehandlingen ha grunnlag i lov eller samtykke, jf. artikkel 6 nr. 4. Lovbestemmelser som åpner for viderebehandling må utgjøre «et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre oppnåelse av målene nevnt i artikkel 23 nr. 1».

Etter personvernforordningen artikkel 4 nr. 7 er behandlingsansvarlig «en fysisk eller juridisk person, en offentlig myndighet, en institusjon eller ethvert annet organ som alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som skal benyttes». Etter personvernforordningen artikkel 24 nr. 1 skal den behandlingsansvarlige gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise behandlingen utføres i samsvar med forordningen.

Personvernforordningen kapittel 3 gir den registrerte rettigheter knyttet til behandlingen av personopplysninger. Etter artikkel 23 nr. 1 bokstav e kan nasjonal rett begrense rekkevidden av forpliktelsene og rettighetene fastsatt i artikkel 12 til 22 når en slik begrensning overholder det vesentligste innholdet i de grunnleggende rettighetene og frihetene og er et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre «viktige mål av generell allmenn interesse».

Etter artikkel 23 nr. 2 skal nasjonale lover som begrenser nevnte forpliktelser og rettigheter, når det er relevant, minst inneholde bestemmelser om formålene med behandlingen, kategoriene av personopplysninger, omfanget av begrensningene som er innført, garantiene for å unngå misbruk eller ulovlig tilgang eller overføring, spesifisering av den behandlingsansvarlige, lagringsperioder og gjeldende garantier, idet det tas hensyn til arten, omfanget av og formålene med behandlingen, risikoene for de registrertes rettigheter og friheter og de registrertes rett til å bli underrettet om begrensningen, med mindre dette kan skade formålet med begrensningen.

3.6 Grunnloven og menneskerettighetene

3.6.1 Innledning

Ved utformingen av alminnelig lovgivning må staten holde seg innenfor de grensene som trekkes opp av Grunnloven og internasjonale menneskerettskonvensjoner.

De mest sentrale konvensjonene er Den europeiske menneskerettskonvensjon 4. november 1950 (EMK) og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter 16. desember 1966 (SP), som begge gjennomføres i norsk rett ved lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven), jf. menneskerettsloven § 2. Konvensjonene skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen norsk lovgivning, jf. menneskerettsloven § 3.

3.6.2 Grunnloven § 102, EMK art. 8 og SP art. 17 – retten til respekt for privatliv

Grunnloven § 102 første ledd første punktum beskytter retten til privatliv og lyder:

«Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og sitt familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon»

EMK artikkel 8 beskytter også retten til privatliv, og lyder i norsk oversettelse:

«Art 8. Retten til respekt for privatliv og familieliv

1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.
2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.»

Retten til privatliv beskyttes også av SP artikkel 17. Det er alminnelig antatt at SP artikkel 17 ikke oppstiller strengere krav enn EMK artikkel 8.

Bestemmelsen i Grunnloven § 102 første ledd første punktum kom inn ved grunnlovsreformen i 2014, og bygger blant annet på EMK artikkel 8 og SP artikkel 17. I Rt. 2015 s. 93 (avsnitt 57) uttaler Høyesterett at bestemmelsen skal tolkes i lys av EMK artikkel 8 og SP artikkel 17, men slik at fremtidig praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) ikke skal ha samme prejudikatsvirkning ved grunnlovstolking som ved tolkingen av konvensjonsbestemmelsene.

Retten til privatliv etter Grunnloven § 102 er imidlertid ikke absolutt. I Rt. 2014 s. 1105 (avsnitt 28) har Høyesterett lagt til grunn tre vilkår for å gjøre inngrep i Grunnloven § 102:

1. Inngrepet må være lovhjemlet.
2. Inngrepet må ivareta et legitimt formål eller være saklig begrunnet.
3. Inngrepet må være forholdsmessig, i betydningen at inngrepet ikke må gå mer utover hensynene bak retten til privatliv enn hva som er nødvendig for å ivareta det aktuelle og legitime formålet bak inngrepet.

I Rt. 2015 s. 93 (avsnitt 60) har Høyesterett gitt enkelte anvisninger på hva som skal inngå i for-

holdsmessighetsvurderingen. Det fremgår her at vurderingen «må ha for øye balansen mellom de beskyttede individuelle interessene på den ene siden og de legitime samfunnsbehovene som begrunner tiltaket på den andre».

3.6.3 Grunnloven § 97 – forbud mot lover med tilbakevirkende kraft

Lovforslaget legger til rette for at utvalget skal kunne motta taushetsbelagte opplysninger. Enkeltpersonen som den taushetsbelagte informasjonen gjelder, kan ha avgitt informasjonen under en forventning om konfidensialitet. Departementet vil derfor omtale Grunnloven § 97 som lyder:

«Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft».

Bestemmelsen inneholder et generelt forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft til skade for borgerne. Kjerneområdet for bestemmelsen er vern mot lovgivning som knytter nye byrder til handlinger eller begivenheter som fant sted før lovendringen. Etter omstendighetene vil også inngrep i etablerte rettigheter og posisjoner med virkning fremover i tid kunne rammes av bestemmelsen.

Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet har i en uttalelse 8. juni 2009 (JDLOV-2009-4068) vurdert forholdet til Grunnloven § 97 ved innføring av opplysningsplikt overfor et undersøkelsesutvalg uten hinder av taushetsplikt. Lovavdelingen anså det nokså klart at forslaget om opplysningsplikt uten hinder av taushetsplikt overfor et undersøkelsesorgan som selv vil være underlagt strenge taushetspliktregler, ikke rammes av tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97. Uttalelsen er inntatt som vedlegg nummer 2 til Innst. O. nr. 132 (2008–2009), og det vises til denne.

3.7 Arkivregelverket

Offentlige utvalg er underlagt reglene om offentlige arkiver i arkivlova kapittel II med tilhørende forskrifter, jf. arkivlova § 5. I henhold til forskrift om offentlige arkiv (arkivforskriften) § 2 andre ledd skal offentlige utvalg opprettet ved lov eller kongelig resolusjon, ha sitt eget arkiv, med mindre det er fastsatt noe annet.

Arkivforskriften § 2 femte ledd fastsetter hvilke bestemmelser som gjelder for offentlige utvalg som danner egne arkiv. Det er blant annet

unntak for bestemmelsene som stiller krav om arkivplan, klassifikasjonsbestemmelser og adresse for mottak av epost. For øvrig skal offentlige utvalg følge reglene om journalføring, sørge for sikker bevaring av arkivmaterialet og ellers oppfylle kravene som gjelder for offentlige arkiv, herunder utarbeide egne spesifiserte kassasjonsbestemmelser for fagsakene, jf. forskriften § 16. Arkivverket gir nærmere veiledning.

Etter forskriften § 9 første ledd skal offentlige organer ha en eller flere journaler for registrering av dokumenter i sakene organet oppretter. I journalen skal man registrere «alle inngående og utgående dokument som etter offentleglova § 4 må reknast som saksdokument for organet, dersom dei er eller blir saksbehandla og har verdi som dokumentasjon». Organinterne dokumenter er det i utgangspunktet valgfritt om man vil journalføre, men det følger av første ledd fjerde punktum at enkelte organinterne dokumenter alltid skal journalføres. Det følger videre av forskriften § 10 hvilke opplysninger som skal være med i journalen.

Når det gjelder arkiveringen, følger det av forskrift om offentlege arkiv § 14 første ledd at doku-

menter «som verken har inngått i saksbehandl- inga til organet eller har verdi som dokumenta- sjon, skal heldast utanfor eller fjernast frå arkivet ved arkivavgrensing». Dette innebærer at alle dokumenter som enten har inngått i saksbehand- lingen, eller har en verdi som dokumentasjon, skal arkiveres. I tillegg fastsetter forskriften § 15 at enkelte typer materiale alltid skal bevares, mens § 16 inneholder regler for kassasjon av materiale som verken omfattes av arkivavgrens- ningen etter § 14 eller bevaringspåbudet etter § 15.

Personvernforordningen artikkel 17 nr. 3 bok- stav b fastsetter at den registrerte ikke kan kreve sletting av personopplysninger etter nr. 1 når videre behandling er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse. Dette kan for eksempel være arkiveringsplikt. Opplysninger som faller inn under arkiveringsplikten etter arkivlova og arkiv- forskriften, vil således ikke kunne slettes. Eventu- elle andre personopplysninger skal slettes i sam- svar med artikkel 17 nr. 1. Dokumenter som ikke omfattes av arkiveringsplikten, skal skilles ut fra arkivet etter reglene i forskrift om offentlege arkiv.

4 Behovet for lovregulering og forholdet til Grunnloven og menneskerettighetene

4.1 Forslaget i høringsnotatet

4.1.1 Formålet med loven

I høringsnotatet foreslås en ny lov som skal regulere utvalgets informasjonstilgang m.m. I høringsnotatet ble det gitt følgende innledende redegjørelse for behovet for lovregulering:

«Det er [...] helt sentralt at utvalget gis et best mulig grunnlag for å granske utenlandsadopsjoner til Norge. Det innebærer at utvalget har behov for tilgang til informasjon som er relevant og nødvendig for å oppfylle utvalgets mandat.

Departementet legger til grunn at en del av de opplysningene som det er aktuelt for utvalget å innhente, må regnes som opplysninger om noens «personlige forhold», som er underlagt lovbestemt taushetsplikt. Andre opplysninger kan dessuten være omfattet av taushetsplikt på andre grunnlag. Videre kan noen av opplysningene også omfattes av personvernforordningen artikkel 9 (særlige kategorier av personopplysninger) og artikkel 10 (straffbare forhold mv.).

Departementet viser til at dersom utvalget skal kunne få tilgang til slike opplysninger, må særlig tre betingelser være til stede:

For det første må de personene som det er aktuelt å innhente opplysninger fra, ha adgang til å formidle opplysninger til utvalget *uten hinder av taushetsplikt*. Departementet mener at det verken vil være hensiktsmessig eller tilstrekkelig å basere formidlingen av opplysninger på samtykke alene. Det vil være krevende å innhente samtykke fra alle aktuelle berørte, og et samtykkekrav kan medføre at opplysninger ikke meddeles utvalget. Man risikerer da at utvalgets informasjonsgrunnlag blir systematisk skjevt, noe som vil forringe validiteten.

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysninger gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates

(«anonymisering»), jf. forvaltningsloven § 13 a nr. 2. Dette er bare aktuelt der behovet for beskyttelse er ivaretatt ved at den eller de opplysningene gjelder, er effektivt vernet mot å bli identifisert. Vedkommende må heller ikke kunne identifiseres gjennom krysskobling av de opplysningene som det er aktuelt å gi, og andre opplysninger. Som nevnt foreligger det egentlig ikke noen taushetsplikt når vilkårene i § 13 a nr. 2 er oppfylt.

Disse forutsetningene innebærer etter departementets syn at heller ikke anonymisering er et tilstrekkelig grunnlag for å gi utvalget tilgang til opplysninger i konkrete saker. Det vil ikke være mulig å innhente og koble sammen opplysninger fra flere tjenester i samme sak uten at de som skal be om opplysninger, kan identifisere saken og de personene saken gjelder.

Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 4 åpner for at opplysninger formidles til bruk for «utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen». Bestemmelsen gir langt på vei tilstrekkelig hjemmel til å kunne gi opplysninger underlagt taushetsplikt til utvalget. Den gjelder imidlertid bare for personer som er underlagt forvaltningsmessig taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13, og omfatter ikke tjenester og personer med profesjonsbestemt taushetsplikt. Departementet legger til grunn at opplysninger som er nødvendig for at utvalget skal oppfylle sitt mandat også kan være underlagt profesjonsbestemt taushetsplikt, og unntaket i forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 4 er derfor ikke tilstrekkelig.

Departementet mener også at hensynet til klarhet og tydelighet tilsier at adgangen til å gi opplysninger til utvalget bør reguleres særskilt i lov. Det er et selvstendig og vesentlig poeng at lovhjemmelen bør være klarest mulig, slik at det ikke oppstår tvil om offentlige myndigheter og profesjonsutøveres adgang til å gi opplysninger til utvalget uten å bryte lovbestemt taushetsplikt.

For å sikre utvalgets tilgang til opplysninger, foreslår departementet derfor å lovregulere at enhver, uten hinder av taushetsplikt, kan gi de opplysninger til utvalget som er nødvendig for utvalgets arbeid. Forslaget er nærmere omtalt nedenfor i punkt 4.3.

For det andre må det sikres at utvalgets egen taushetsplikt er regulert på en hensiktsmessig måte. Uten særskilt lovregulering vil de alminnelige taushetspliktreglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 g gjelde. Etter departementets oppfatning er det imidlertid nødvendig å innføre noen særregler for utvalget, særlig fordi utvalget kan få innsyn i opplysninger fra tjenester og personer som er bundet av ulike former for taushetsplikt.

Etter departementets oppfatning er det således både behov for å lovregulere hvilken taushetsplikt som skal gjelde for utvalget, og utvalgets adgang til å formidle disse opplysningene. Forslaget er nærmere omtalt nedenfor i punkt 4.4.

For det tredje må det sikres at utvalget har et tilstrekkelig rettsgrunnlag etter personvernforordningen for innhenting og den videre behandlingen av personopplysningene, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e, artikkel 6 nr. 4, artikkel 9 nr. 2 bokstav g og artikkel 10 i personvernforordningen. Se nærmere omtale nedenfor i punkt 4.5.»

I høringsnotatet var det inntatt en formålsbestemmelse i lovforslaget § 1. Behovet for en formålsbestemmelse ble begrunnet slik:

«Departementet foreslår en egen formålsbestemmelse i lovutkastet § 1 som tydeliggjør at formålet med loven er å sikre at granskingsutvalget får tilgang til nødvendige opplysninger for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet, og å gi utvalget adgang til å behandle disse opplysningene. Departementet legger til grunn at det ikke er strengt nødvendig med en formålsbestemmelse i loven, siden mandatet tydelig angir formålet med utvalgets arbeid, men har kommet til at det er ryddig å tydeliggjøre utvalgets oppgaver også i loven.

Formålsbestemmelsen viser til utvalgets mandat, som vil være utgangspunktet for vurderingen av hvilke opplysninger som er nødvendige og relevante for utvalgets arbeid, og med det faller inn under det foreslåtte fritaket fra taushetsplikten.

Etter departementets vurdering er lovens formål tilstrekkelig klart og presist til at kravet

i personvernforordningen § 5 nr. 1 bokstav b er oppfylt.»

4.1.2 Forholdet til Grunnloven og menneskerettighetene

I høringsnotatet ble det uttalt følgende om lovforslagets forhold til retten til privatliv, slik denne er regulert i Grunnloven § 102, EMK artikkel 8 og SP artikkel 17:

«Den foreslåtte loven om informasjonstilgang vil gi utvalget mulighet til å innhente taushetsbelagte og sensitive personopplysninger knyttet til personopplysninger, herunder såkalte særskilte kategorier personopplysninger og personopplysninger om straffbare forhold mv. uten samtykke fra personene opplysningene gjelder. Denne innhenting av opplysninger innebærer et inngrep i disse personenes rett til privatliv, og må derfor oppfylle de kravene som følger av Grunnloven § 102, EMK artikkel 8 og SP artikkel 17, jf. punkt 3.6.2 ovenfor.

Dersom lovutkastet § 4 vedtas, vil det foreligge en klar lovhjemmel for behandlingen og kravene vil være oppfylt. Formålet med granskingen er å få svar på om det har forekommet ulovlige eller uetiske forhold i forbindelse med utenlandsadopsjoner til Norge, hvilket må anses å være et viktig og legitimt formål.

Spørsmålet er videre om inngrepet vil være et forholdsmessig inngrep for å nå dette formålet. Inngrepet skal ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å oppnå formålet. Det må derfor vurderes om formålet også kan oppnås ved tiltak som er mindre inngripende overfor enkeltpersonene opplysningene gjelder.

Departementet mener at verken anonymisering eller samtykke vil være tilstrekkelig for å sikre utvalget tilgang til nødvendige opplysninger, jf. vurderingen i punkt 4.1. Departementet anser derfor både anonymisering og samtykke som uegnet for å oppnå formålet.

For å ivareta personvernet og sikre at behandlingen av personopplysninger skjer på en tryggende måte, foreslår departementet at tilgangen til de taushetsbelagte opplysningene bare skal gjelde for en tidsbegrenset periode, fram til utvalget har avsluttet sitt arbeid, se nærmere om dette under punkt 4.9. Departementet presiserer igjen at det vil være en liten krets av personer som skal motta de taushetsbelagte opplysningene på grunnlag av utvalgets arbeid, og at utvalget vil være underlagt en like streng taushetsplikt som avgiveren.

I avveiningen mellom hensynet til den som rammes av inngrepet, og de legitime formålene som begrunner inngrepet, må den samfunnsmessige betydningen av utvalgets arbeid tillegges stor vekt. Formålet med utvalgets arbeid er blant annet å få svar på om det har forekommet ulovlige eller uetiske forhold i forbindelse med utenlandsadopsjoner til Norge. Utvalgets arbeid må med dette kunne sies å ha betydning både for rettsikkerheten, og for tiliten til myndighetene. Etter departementets vurdering er derfor inngrepet forholdsmessig for å oppnå formålet.

Departementet bemerker for øvrig at lovutkastet inneholder flere bestemmelser som skal sikre at inngrepet i privatlivet ikke blir mer omfattende enn nødvendig, eksempelvis lovutkastets § 3 andre ledd om at de som får tilgang til taushetsbelagte opplysninger under arbeidet i eller for utvalget, eller ved senere arbeid i arkivdepot, blir underlagt like streng taushetsplikt som avgiverorganet.

Departementet mener derfor at innhenting av de nevnte taushetsbelagte og sensitive personopplysningene ikke er i strid med Grunnloven § 102, EMK artikkel 8 eller SP artikkel 17.»

Det ble ikke foreslått overgangsregler i høringsnotatet. Departementet la til grunn at lovforslaget var forenlig med forbudet mot lover med tilbakevirkende kraft i Grunnloven § 97, med følgende redegjørelse:

«Det følger av Grunnloven § 97 at «ingen lov må gis tilbakevirkende kraft». Bestemmelsen inneholder et generelt, men ikke absolutt, forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft til skade for borgerne. Kjerneområdet til bestemmelsen er vern mot lovgivning som knytter nye byrder til handlinger eller begivenheter som fant sted før lovendringene. Etter omstendighetene vil også inngrep i etablerte rettigheter og posisjoner med virkning fremover i tid kunne rammes.

Lovforslaget legger til rette for at utvalget skal få tilgang til taushetsbelagt informasjon som enkeltpersoner kan ha avgitt med en forventning om konfidensialitet. Utvalget vil være underlagt taushetsplikt etter utkastets § 3, og det foreslås i § 5 et forbud mot bruk av opplysninger som utvalget har mottatt som bevis i senere straffesak eller i sivil sak. Det even-

tuelle inngrepet som lovforslaget vil gjøre i den enkeltes forventning om konfidensialitet, fremstår derfor som svært begrenset.

Lovavdelingen har i en uttalelse 8. juni 2009 (JDLOV-2009-4068) vurdert forholdet til Grunnloven § 97 ved innføring av opplysningsplikt overfor et undersøkelsesutvalg uten hinder av taushetsplikt. Uttalelsen er inntatt som vedlegg nummer 2 til Innst. O. nr. 132 (2008–2009), og det vises til denne.»

4.2 Høringsinstansenes syn

Flere av høringsinstansene støtter behovet for en særskilt lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge. *Adopsjon i endring* uttaler at det er viktig at lovverket ikke hindrer utvalget i å gjøre sitt arbeid, samt at ikke informanter blir hindret fra å ta kontakt. *Verdens Barn* mener forslaget vil sikre at utvalget får tilgang til all relevant informasjon, og at denne benyttes på riktig måte. Ingen av høringsinstansene er imot at det fremmes en slik lov.

Den Norske Legeforening og *Datatilsynet* etterlyser en mer generell lovfesting av kommisjoner og utvalgs adgang til å innhente og behandle personopplysninger og taushetsbelagt informasjon. *Den Norske Legeforening* kritiserer at høringsforslaget hadde kort høringsfrist, er bekymret for at denne typer lover har blitt en akseptert regulering for kommisjoner og utvalgs informasjonstilgang, og mener reguleringen har blitt standardisert og ikke vurderes konkret.

Adopsjonsforum mener at bestemmelsen er noe uklar når det gjelder hva som er «nødvendige opplysninger», og *Adopsjon i endring* stusser ved at aktørene selv skal vurdere dette ved utlevering, da noen av disse også skal være gjenstand for granskingen.

Ingen av høringsinstansene har hatt særskilte merknader knyttet til lovforslagets forhold til Grunnloven og menneskerettighetene. *Den Norske Legeforening* har trukket frem at innhenting av personopplysninger er et inngrep i personers rett til privatliv, jf. Grunnloven § 102, se punkt 5.2. Forholdet til Norges internasjonale forpliktelser, deriblant EMK artikkel 8 er også tatt opp i samme forbindelse av *Den Norske Advokatforening* i henhold til spørsmål om adgangen til å gi opplysninger til utvalget. Ingen av høringsinstansene har uttalt seg om forholdet til Grunnloven § 97.

4.3 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om å fastsette en særskilt lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge. Departementet viser til begrunnelsen som ble gitt i høringsnotatet, gjengitt i punkt 4.1. Det har ikke kommet innvendinger mot at det fremmes en slik lov. Flere av høringsinstansene har imidlertid merknader til innretningen av loven, og disse vil behandles i departementets vurderinger i punktene 5 til 10.

Departementet viderefører også forslaget til formålsbestemmelse fra høringsnotatet, og fastholder at formålet er tilstrekkelig klart og presist til at kravet i personvernsforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b er oppfylt. Når det gjelder artikkel 9 nr. 2 bokstav g om særskilte kategorier av personopplysninger, viser departementet til det som er sagt om dette under punkt 3.5.

Forslaget om å gi utvalget adgang til å innhente opplysninger innebærer et inngrep i enkeltindivers rett til privatliv, og må derfor oppfylle de kravene som følger av Grunnloven § 102, EMK artikkel 8 og SP artikkel 17. Departementet fastholder vurderingen i høringsnotatet om at lovforslaget er i samsvar med Grunnloven § 102, EMK artikkel 8 eller SP artikkel 17.

Når det gjelder vilkårene for å kunne tillate inngrep i personers rett til privatliv etter Grunnloven og menneskerettighetene, vises det til punkt 3.6 og den nærmere avveiningen som er gjort i høringsnotatet, omtalt i punkt 4.1.2. Departementet bemerker spesielt at lovforslaget inneholder flere bestemmelser som skal sikre at inngrepet i privatlivet ikke blir mer omfattende enn nødvendig. Dette gjelder blant annet § 3 andre ledd om at de personer som får tilgang til taushetsbelagte opplysninger under arbeidet i eller for utvalget, eller ved senere arbeid i arkivdepot, blir underlagt like streng taushetsplikt som avgiverorganet. Det vises til punkt 6.3.

Personopplysninger kan være gitt under forutsetning om konfidensialitet, og det er et relevant moment i forholdsmessighetsvurderingen. Etter departementets syn kan imidlertid ikke en forut-

setning om konfidensialitet gjøre inngrepet uforholdsmessig. Departementet viser ellers til drøftelsen nedenfor når det gjelder konfidensialitet og forholdet til Grunnloven § 97 for øvrig.

Lovforslaget § 2 gjelder også profesjonsbestemt taushetsplikt. For yrkesgrupper som advokater og helsepersonell kan det foreligge særlige hensyn om fortrolighet eller lignende. Også dette er relevant i avveiningen av om inngrepet vil være forholdsmessig. Departementet kan imidlertid ikke se at den ulempen det vil kunne innebære for den enkelte at utvalget gis tilgang til slike opplysninger, generelt kan veie tyngre i forholdsmessighetsvurderingen enn utvalgets behov for tilgang til opplysningene. Dette vil etter departementets syn gjelde både ved vurderingen etter Grunnloven § 102, EMK artikkel 8 og SP artikkel 17. Det har også her betydning at de som får tilgang til opplysningene, selv er underlagt den samme taushetsplikten som avgiverorganet. Videre skal opplysninger anonymiseres dersom anonymiserte opplysninger vil være tilstrekkelig for at utvalget kan utføre sitt oppdrag, se merknaden til § 2. Departementet viser i tillegg til at lovforslaget § 2 andre ledd ikke oppstiller noen plikt til å gi taushetsbelagte opplysninger til utvalget. For øvrig vises det til omtalen av retten til respekt for privatliv i høringsnotatet gjengitt i punkt 4.1.2.

Departementet legger videre til grunn den forståelsen av forholdet til Grunnloven § 97 som det ble gitt uttrykk for i høringsnotatet. Departementet finner det klart at lovforslaget er i samsvar med Grunnloven § 97. Som det fremgår av Lovavdelingens uttalelse som er gjengitt i høringsnotatet, er det usikkert om det i det hele tatt kan sies å foreligge tilbakevirkning. I så fall er det tale om såkalt uegentlig tilbakevirkning, som bare er rettstridig om den er «klart urimelig eller urettferdig» ut fra en avveining mellom individets interesser og de hensyn som begrunner regelen. Etter departementets mening er inngrepet beskjedent. Hensynene som ligger til grunn for utvalgets oppdrag er svært tungtveiende, og forutsetter at utvalget gis nødvendig adgang til informasjon.

5 Adgangen til å gi opplysninger til utvalget

5.1 Forslaget i høringsnotatet

Høringsforslaget § 2 første ledd inneholdt en bestemmelse som lød «Enhver kan uten hinder av taushetsplikt gi utvalget opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid». I bestemmelsens andre ledd ble det foreslått at utvalget ikke skal kunne pålegge noen å gi opplysninger. Høringsnotatet ga følgende redegjørelse for forslaget:

«Departementet foreslår å lovfeste i lovutkastet § 2 at enhver, uten hinder av taushetsplikt, kan gi granskingsutvalget opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid. Forslaget innebærer at offentlige myndigheter, personer som er underlagt profesjonsbestemt taushetsplikt, og personer som har taushetsplikt på annet grunnlag, uhindret av taushetsplikt kan gi opplysninger til utvalget. Bestemmelsen er utformet slik at den gir adgang til å gi utvalget tilgang til taushetsbelagte opplysninger, men ingen plikt til å forklare seg eller gi opplysninger til utvalget.

Taushetsplikten etter forvaltningsloven, politiregisterloven og andre forvaltningsrettslige lover skal verne om enkeltindividers personlige og private sfære og om forretningsrelaterte forhold når det kan føre til økonomisk skade dersom opplysningene kommer ut. Taushetsplikt kan også verne om andre hensyn, som å ivareta allmenhetens tillit til offentlige myndigheter og andre aktører. I avveiningen av om det skal gis en egen lovbestemmelse om fritak fra taushetsplikt, finner departementet at hensynet til samfunnsnyttien av utvalgets arbeid må være avgjørende.

Departementet mener at det ikke vil være gjennomførbart for utvalget å oppfylle mandatet uten at det gis fritak fra lovbestemte taushetspliktsregler. Departementet har videre lagt vesentlig vekt på at informasjonsvernet kan ivaretas ved at utvalget pålegges en like streng taushetsplikt som avgiveren av opplysningene er underlagt. Et annet vesentlig moment er at loven ikke pålegger noen plikt til å gi opplysninger til utvalget.

Det presiseres i den foreslåtte bestemmelsen at tilgangen til taushetsbelagte opplysninger skal være begrenset til de opplysningene som er *nødvendige* for at utvalget skal kunne ivareta de oppgavene som følger av mandatet. Dette innebærer tilgang til dokumenter på de saksområdene som fremgår av mandatet, men også opplysninger om andre saksområder vil kunne innhentes så langt det er nødvendig for utvalgets arbeid.

Nødvendighetskriteriet innebærer at det må vurderes om det er nødvendig for at utvalget skal kunne utføre sin oppgave å gi tilgang til taushetsbelagte opplysninger, eller om det er tilstrekkelig for utvalget å motta anonymiserte opplysninger. I de tilfellene hvor anonymiserte opplysninger er tilstrekkelig for at utvalget kan utføre sitt oppdrag, vil avsenderen ikke være fritatt fra taushetsplikten etter lovutkastet § 2. Det kan imidlertid være vanskelig å avgjøre hva som er «nødvendig» for utvalget å få tilgang til. Departementet understreker derfor at det for eksempel ikke vil være aktuelt med straffansvar etter straffeloven §§ 209 flg., for den som etter en forsvarlig vurdering kommer til at det er nødvendig å levere taushetsbelagte opplysninger til utvalget, selv om det senere viser seg at utvalget ikke hadde behov for opplysningene.

Departementet legger til grunn at når det først er ansett nødvendig for utvalget å gå inn i en enkeltsak, vil det neppe være nødvendig eller mulig å gjøre inngående vurderinger av hvilke opplysninger som er nødvendige og ikke nødvendige, ettersom dette kan gjelde sakspapirer mv. som er svært omfattende. Fritaket for taushetsplikt må da som utgangspunkt kunne anses å gjelde alle opplysninger i enkeltsaken.

Nødvendighetsvurderingen må foretas av organet som har de aktuelle opplysningene utvalget ønsker tilgang til, på samme måte som ved andre vurderinger av om det skal gis innsyn. Utvalget vil i tillegg kunne bistå i vurderingen av om nødvendighetskravet er oppfylt. Dersom et dokument er utferdiget av et annet

organ, kan det også være aktuelt å spørre om dette organets vurdering.

Departementet foreslår at samtlige medlemmer av utvalget og utvalgets sekretariat skal ha tilgang til taushetsbelagte opplysninger i direkte identifiserbar form. I Barnevoldsutvalget hadde kun utvalgets leder, nestleder og sekretariat tilgang til direkte identifiserbare opplysninger. Den praktiske gjennomføringen av aidentifisering ble da så tidkrevende at man måtte utvide sekretariatet med flere personer. Metoden medførte også at sakstilfanget ble snevrere. En slik løsning bør derfor ikke gjentas. I tillegg viser departementet til at opplysningene uansett vil være tilgjengelig kun for utvalgets fem medlemmer og dets sekretariat, altså en meget begrenset personkrets.

Departementet legger til grunn at bestemmelsen gir et supplerende rettsgrunnlag for utlevering og innhenting av personopplysninger i samsvar med personvernforordningen artikkel 6 nr. 3, jf. nr. 1 bokstav e, og åpner for viderebehandling i samsvar med artikkel 6 nr. 4. Det legges også til grunn at bestemmelsen gir unntak fra forbudet mot behandling av særlige kategorier av personopplysninger, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav g, og behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovrettelser i artikkel 10.

Lovutkastet § 2 gir et generelt fritak fra taushetsplikt, og departementet mener det derfor ikke er behov for å henvise til den forvaltningsmessige taushetsplikten eller bestemte former for profesjonsbestemt taushetsplikt i § 2. Departementet presiserer for øvrig at lovutkastets § 2 også vil gi adgang til unntak fra privatrettslig taushetsplikt. Det vil ikke være lovstridig eller et avtalebrudd å gi opplysninger i strid med en eventuell taushetsplikt som følge av avtale eller liknende, og departementet understreker igjen at lovforslaget ikke medfører noen opplysningsplikt.

Fritaket for taushetsplikt vil gjelde også for helsepersonell og advokater. Departementet ser at forslaget vil kunne utfordre tilliten befolkningen har til at både pasient- og klientopplysninger behandles konfidensielt, men mener de rammene som er satt ivaretar dette på en tilstrekkelig måte.

Advokaters yrkesmessige taushetsplikt er et grunnleggende prinsipp i norsk rett og skal ivareta klientens integritet og sikre tilliten til advokatene. Taushetsplikten reflekteres blant annet i bevisforbudsreglene i straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5. Begrunnel-

sen for den særlig sterke beskyttelsen av advokatens yrkesmessige taushetsplikt er klientens behov for å kunne søke rettslig bistand i fortrolighet. I tillegg til taushetsplikten foreligger det en fortrolighetsplikt, som i dag er regulert i forskrift 20. desember 1996 nr. 1161 til domstoloven kapittel 11 (advokatforskriften) kapittel 12 punkt 2.3.

Utlevering av opplysninger fra rettslig bistand i og utenfor rettergang som en advokat yter til klient, anses som særlig inngripende, og det stilles derfor et strengt krav til klar lovhjemmel, legitimt formål og forholdsmessighet for at inngrepet kan aksepteres etter EMK artikkel 8 nr. 2. Utleveringen skal være forholdsmessig i betydningen at inngrepet ikke skal gå mer utover hensynene bak retten til privatliv enn hva som er nødvendig for å ivareta formålet. Behovet for å innhente opplysningene må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle og være i tråd med EMK artikkel 8.

Formålet med utvalgets arbeid er blant annet å få svar på om det har forekommet ulovlige eller uetiske forhold i forbindelse med utenlandsadopsjoner til Norge, å ta lærdom av eventuelle svakheter i systemet, og få et grunnlag for lovutvikling og utvikling av praksis for kontroll og tilsyn. Utvalgets arbeid har betydning både for rettsikkerheten, og for tilliten til myndighetene. Granskingen er derfor viktig og nødvendig for å beskytte andres rettigheter og friheter, som er legitime formål etter EMK artikkel 8 nr. 2. Dette tilsier at advokater bør kunne utlevere opplysninger til utvalget uten hinder av taushetsplikten. Dette gjelder også opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.

Det presiseres at lovforslaget ikke innebærer noen plikt til å gi utvalget opplysninger, at utvalget pålegges en like streng taushetsplikt som avgiveren av opplysningene er underlagt, og at opplysninger som utvalget mottar ikke kan brukes som bevis i senere straffesak eller sivil sak, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner.

Det kan ikke utelukkes at opplysninger som er nødvendige for at utvalget skal kunne oppfylle sitt mandat samtidig kan være sikkerhetsgraderte etter sikkerhetsloven § 5-3. Utvalgets tilgang til sikkerhetsgradert informasjon vil reguleres av sikkerhetsloven § 5-4. Dette innebærer at utvalget kan gis tilgang til sikkerhetsgradert informasjon hvis det foreligger et «tjenstlig behov», og utvalget er autorisert for

tilgang til informasjon med det aktuelle graderingsnivået, jf. sikkerhetsloven § 5-4 første ledd. Departementet legger til grunn at utvalget som utgangspunkt må anses å ha «tjenstlig behov» for tilgang til eventuell sikkerhetsgradert informasjon som er nødvendig for utvalgets arbeid.

Videre kan dokumenter som inneholder opplysninger som er nødvendige for at utvalget skal kunne oppfylle sitt mandat, være gradert etter beskyttelsesinstruksen § 4. Departementet viser til at gradering etter beskyttelsesinstruksen ikke i seg selv gir hjemmel til å gjøre unntak fra innsyn, og at det er fastsatt i instruksen § 3 at slik gradering bare kan skje når det foreligger en hjemmel for unntak fra innsyn etter offentleglova. Dokumenter som er gradert etter beskyttelsesinstruksen, behøver altså ikke inneholde opplysninger som er omfattet av taushetsplikt. Etter § 7 første ledd første punktum kan det gis tilgang til graderte dokumenter «i den grad det er tjenstlige behov», og etter andre punktum kan et slikt dokument, bortsett fra de tilfellene som er nevnt i første og tredje ledd bare «forelegges eller gjøres kjent for personer som av tjenstlige grunner må kjenne innholdet». Beskyttelsesforskriften § 7 andre ledd åpner dessuten for at den myndigheten som har utarbeidet et gradert dokument, kan «gi tilatelse til at det gis tilgang for den som har et særlig behov for det». Ut fra dette legger departementet til grunn at utvalget vil kunne få tilgang til eventuelle dokumenter som er gradert etter beskyttelsesinstruksen.

For øvrig nevnes det at dersom utvalget ber om tilgang til informasjon som er gradert etter sikkerhetsloven eller dokumenter som er gradert etter beskyttelsesinstruksen, skal det vurderes om graderingen skal opprettholdes. Dette følger av henholdsvis virksomhets-sikkerhetsforskriften § 30 første ledd bokstav b, jf. § 33, og beskyttelsesinstruksen § 5 nr. 4 andre ledd bokstav a.

Det presiseres i lovutkastets § 2 andre ledd at granskingsutvalget ikke kan pålegge noen å gi opplysninger til utvalget. Et pålegg om forklaring overfor utvalget kan imidlertid komme fra andre, for eksempel gjennom instruksener.»

5.2 Høringsinstansenes syn

Adopsjon i endring, Adopsjonsforum, Danish Korean Rights Group, Datatilsynet, Den Norske Advokatforening, Den Norske Legeforening, Finans-

departementet, Norsk-Koreansk Rettighetsgruppe, Romantisert Innvandring og Skattedirektoratet har uttalt seg om lovforslaget § 2.

Den Norske Legeforening mener at bestemmelsen vil åpne for vesentlige inngrep i personers rett til privatliv, jf. Grunnloven § 102. Legeforeningen mener det vil være utfordrende å ta stilling til om de faktiske utleveringene vil være forholdsmessige med en så vid lovhjemmel. Legeforeningen viser til at det er en streng taushetsplikt for helsepersonell, og at det er vanskelig å se begrunnelsen for et så omfattende og generelt unntak som vil gi en vid krets av personer tilgang til opplysningene. Foreningen mener det er vanskelig for avgiver å vurdere nødvendigheten av informasjonen, og at utvalget derfor må gi klare og konkrete forespørslar når de anmoder informasjon og gi en klar føring om hva som vil være relevant informasjon og bidra aktivt i vurderingen. Legeforeningen mener at opplysninger fra helse- og omsorgstjenesten bør følge gjeldende regelverk med en hovedregel om samtykke eller anonymisering. Legeforeningen stiller også spørsmål ved om loven vil gi helsepersonells arbeidsgiver anledning til å gi pålegg om at opplysninger skal gis eller ikke.

Skattedirektoratet har stilt spørsmål ved om lovforslaget § 2 er hensiktsmessig for utvalgets innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret. Skattedirektoratet viser til at Folkeregisterets system for tilgang til opplysninger er standardisert og konsumenten må ha hjemmel i lov for tilgangen. Folkeregistermyndigheten foretar en vurdering av om hjemmelen er tilstrekkelig for tilgang, men det er konsumenten som selv må vurdere nødvendigheten av oppslag. Bruken er selvbetjent, og Folkeregisteret foretar ingen skjønnsmessig utleveringsvurdering. Skattedirektoratet har derfor foreslått en egen bestemmelse for å gi utvalget tilgang til opplysninger i Folkeregisteret, som er modellert på eksisterende bestemmelser i andre lover. Direktoratets forslag lyder: «Utvalget kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven». Skattedirektoratet viser til at en slik hjemmel vil gi utvalget tilgang til å søke i Folkeregisteret selv. Når det gjelder saksdokumenter knyttet til adopsjon som er registrert hos Folkeregisteret, så mener direktoratet at høringsforslagets løsning for informasjonstilgang passer.

Finansdepartementet støtter Skattedirektoratets merknader.

Adopsjonsforum mener at ordlyden i høringsforslaget § 2 er for vid, og er betenkt når det gjelder å tilsidesette taushetsplikten for helseperso-

nell og advokater. Adopsjonsforum mener det er mer hensiktsmessig å innhente samtykke fra personene i de enkeltsakene som utvalget skal se på. Foreningen trekker også frem at hvilke opplysninger som anses som «nødvendige» kan tolkes ulikt.

Datatilsynet er kritisk til at det kan fremstå som at praktiske hensyn har vært mer førende for utformingen av bestemmelsen enn utvalgets konkrete behov for opplysninger, da departementet i høringsnotatet viste til erfaringer fra Barnevoldsutvalget. *Datatilsynet* understreker at selv om loven åpner for at utvalget og sekretariatet kan gis tilgang til direkte identifiserbare opplysninger, så kan og bør det likevel vurderes om opplysninger ut fra sitt innhold skal begrenses i enkelte saker.

Adopsjon i endring, Danish Korean Rights Group, Norsk-Koreansk Rettighetsgruppe og Romantisert Innvandring mener utvalget burde kunne gi pålegg om å utlevere opplysninger. Adopsjon i endring mener at når opplysningene ikke kan brukes som bevis i senere saker og taushetsplikten er ivaretatt, så er det vanskelig å se noen grunn til at ikke utvalget skal ha en slik adgang til å kreve opplysninger.

Den Norske Advokatforening peker på at andre regelsett kan være til hinder for at opplysningene gis. Taushetsplikt kan følge av relevante yrkesetiske regler, slik som Regler for god advokat-skikk punkt 2.3 og Etske regler for leger § 4. Videre kan en taushetsplikt følge av Norges internasjonale forpliktelser, slik som EMK artikkel 6 nr. 1 og nr. 3 bokstav b og c (jf. Rt. 2012 s. 1601 avsnitt 30) og EMK artikkel 8. Advokatforeningen viser til at utlevering av taushetsbelagte opplysninger fra advokater er «særlig inngripende», og savner en nærmere konkret vurdering av forholdet til EMK artikkel 8. Selv om formålet med granskingen er legitimt etter konvensjonen, har foreningen vanskelig for å se at slike generelle interesser er tilstrekkelig tungtveiende for å oppheve taushetsplikten uten samtykke, og at dette særlig gjelder når departementet ikke viser til at det må skje en avveining i det enkelte tilfelle. Advokatforeningen mener også at lovteksten burde vise til at EMK kan begrense at opplysninger gis, og at lovteksten ikke må etterlate et inntrykk av at opplysninger skal eller bør gis.

5.3 Departementets vurderinger

5.3.1 Hvem som kan gi opplysninger til utvalget

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at «enhver» skal kunne gi nødvendige

opplysninger til utvalget, jf. lovforslaget § 2 første ledd.

Slik utvalgets mandat viser til, så skal utvalget legge til rette for mest mulig åpenhet i arbeidet sitt. Enkeltpersoner skal kunne ta kontakt med utvalget, og utvalget skal ha et system for å kunne ta imot opplysninger fra privatpersoner og bruke disse som bakgrunn for arbeidet. Utvalget skal også sørge for innspill fra og dialog med aktuelle aktører, inkludert organisasjoner for adopterte, adopterte som ikke er knyttet til en organisert gruppering, og adoptivforeldre. Utvalget kan også motta opplysninger fra granskingsutvalg mv. fra andre land, men det ligger i utgangspunktet utenfor utvalgets mandat å dele opplysninger om enkeltsaker i forbindelse med granskinger av adopsjoner i opprinnelseslandene.

Departementet legger på bakgrunn av dette til grunn at utvalget har behov for opplysninger fra en rekke ulike person- og yrkesgrupper og aktører for å oppfylle mandatet. Når det gjelder advokater, reiser det seg særlige spørsmål knyttet til deres sterke taushetsplikt, noe som er nærmere omtalt i punkt 5.3.4. Vurderingene som gjøres opp mot advokaters taushetsplikt, vil i stor grad gjelde tilsvarende for grupper som helsepersonell.

Når det gjelder utvalgets tilgang til informasjon som er gradert etter sikkerhetsloven § 5-3, reguleres dette av sikkerhetsloven § 5-4. Departementet legger til grunn at utvalget som utgangspunkt må anses å ha «tjenstlig behov» etter § 5-4 første ledd for tilgang til sikkerhetsgradert informasjon som er nødvendig for utvalgets arbeid. Autorisasjon og sikkerhetsklarering av utvalget og utvalgets sekretariat vil hvis behov skje etter reglene i sikkerhetsloven kapittel 8 med tilhørende forskrifter. Departementet legger også til grunn at utvalget vil kunne få tilgang til eventuelle dokumenter som er gradert etter beskyttelsesinstruksen. Det vises her til departementets vurderinger i høringsnotatet i punkt 5.1, som også omtaler spørsmålet om avgradering i forbindelse med at utvalget eventuelt ber om innsyn i gradert informasjon. Departementet opprettholder på denne bakgrunn forslaget i høringsnotatet.

5.3.2 Nødvendighetskriteriet

Lovforslaget § 2 innebærer at tilgangen til opplysninger skal være begrenset til de opplysningene som er nødvendige for at utvalget skal kunne utføre sine oppgaver etter mandatet. Departementet opprettholder høringsforslaget, og det vises til omtalen i høringsnotatet, gjengitt i punkt 5.1.

Departementet foreslår ikke å regulere nærmere i loven hvilke opplysninger utvalget skal kunne innhente, idet dette vil kunne begrense utvalgets arbeid på måter som kan være vanskelig å forutse og være negativt for hensynet til sakens opplysning. Nødvendighetsvurderingen innebærer at det må vurderes om opplysningene er relevante for utvalgets arbeid, samt om det er tilstrekkelig for utvalget å motta anonymiserte opplysninger. I utgangspunktet vil alle opplysninger tilknyttet utenlandsadopsjoner kunne være relevante for utvalgets arbeid, uavhengig av om de gir indikasjoner på svikt eller ikke. Informasjon om forhold som er i orden vil også kunne være nyttig for utvalget.

I tillegg innebærer kravet om nødvendighet en forholdsmessighetsvurdering der individets interesser må avveies mot samfunnets interesser, sett i lys av formålet med inngrepet. Når det gjelder inngrep i privatlivet, må det vurderes om det foreligger tilstrekkelige tungtveiende samfunnsinteresser som taler for at det i en konkret situasjon iverksettes et inngrep. De hensynene som taler for et inngrep, og den belastningen som borgeren vil bli påført gjennom inngrepet, må veies mot hverandre. Vilkåret er at det må være et rimelig forhold mellom hensynene som støtter opp om tiltaket og den byrden som individet vil påføres. Dette er en vurdering som må gjøres konkret i det enkelte tilfellet.

Nødvendighetsvurderingen må foretas av organet som har de aktuelle opplysningene utvalget ønsker tilgang til, på samme måte som ved andre vurderinger av om det skal gis innsyn. Departementet er enig med *Den Norske Legeforening* i at det er viktig at utvalget gir klare og konkrete forespørsler, med angivelse av formål og klare føringer om hva som vil være relevant, når det ber om informasjon fra ulike instanser, slik at den som skal avgi informasjon settes i stand til å gjøre nødvendighetsvurderingen. Dette vil også bidra til å lette arbeidet med informasjonsinnstillingen for instanser som sitter på slike opplysninger som skal formidles utvalget. Utvalget bør også bistå med veiledning i vurderingen av om nødvendighetskravet er oppfylt, dersom det blir kontaktet av organet som vurderer å gi opplysninger til utvalget.

Det kan imidlertid være vanskelig å avgjøre hva som er «nødvendig» for utvalget å få tilgang til og grensen kan være vanskelig å trekke. Departementet understreket derfor i høringsnotatet at det for eksempel ikke vil være aktuelt med straffansvar etter straffeloven §§ 209 flg. for den som etter en forsvarlig vurdering kommer til at det er

nødvendig å levere taushetsbelagte opplysninger til utvalget, selv om det senere viser seg at utvalget ikke hadde behov for opplysningene. En unødvendig utlevering som ikke bygger på en forsvarlig vurdering, vil derimot innebære et brudd på taushetsplikten. Departementet opprettholder vurderingen av dette.

Departementet er også enig i *Datatilsynets* bemerkning om at selv om det generelt åpnes for at utvalget og sekretariatet gis tilgang til direkte identifiserbare opplysninger, så kan begrensninger likevel vurderes i enkelte saker, ut fra opplysningenes innhold. I de tilfellene hvor anonymiserte opplysninger er tilstrekkelig for at utvalget kan utføre sitt oppdrag, vil avsenderen ikke være fritatt fra taushetsplikten etter lovforslaget § 2. Departementet trekker likevel frem at mandatet legger opp til at utvalget skal se på et utvalg enkeltsaker som et ledd i granskingen, og identifiserbare opplysninger vil i den forbindelse normalt være nødvendig for utvalgets arbeid.

På samme måte som i høringsnotatet, legger departementet til grunn at lovforslaget § 2 gir et supplerende rettsgrunnlag for utlevering og innhenting av personopplysninger i samsvar med personvernforordningen artikkel 6 nr. 3, jf. nr. 1 bokstav e, og i kombinasjon med § 4 åpner for viderebehandling i samsvar med artikkel 6 nr. 4. Det legges videre til grunn at lovforslaget § 4 gir unntak fra forbudet mot behandling av særlige kategorier av personopplysninger, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav g, og behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser i artikkel 10.

5.3.3 Ingen plikt til å gi opplysninger til utvalget

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at det skal være en adgang, men ikke en plikt til å gi utvalget nødvendige opplysninger, jf. lovforslaget § 2 andre ledd. Det vises til omtalen i høringsnotatet omtalt i punkt 5.1.

Norsk-Koreansk Rettighetsgruppe, Danish Korean Rights Group, Romantisert Innvandring og Adopsjon i endring har uttalt at de mener det burde være en plikt å gi opplysninger til utvalget, og at utvalget burde ha adgang til å gi pålegg om å utgi opplysninger.

Departementet viser til at det er i utgangspunktet opp til den som innehar opplysninger, om vedkommende vil gi utvalget tilgang til opplysningene.

Departementet legger til grunn at de fleste relevante organer og enkeltindivider vil ønske å

samarbeide med utvalget og gi de opplysningene og dokumentene som utvalget ber om. Hos aktørene som er gjenstand for gransking vil dette også samsvare godt med aktørenes oppdrag på feltet. Granskingen har bred støtte, og det er i samfunnets interesse at utvalget får tilgang til opplysninger som er nødvendige for granskingen.

Departementet legger til grunn at utvalget gjennom god veiledning vil klare å skape forståelse for at det bes om opplysninger, slik at man gjennom dialog vil få de opplysninger det er behov for. En nektelse av utlevering av informasjon fra noen som utvalget skal granske uten en god begrunnelse for dette, vil for øvrig kunne være et moment som kommenteres i utvalgets utredning.

Departementet legger derfor ikke opp til at utvalget skal kunne gi pålegg om å utgi opplysninger. Det legges til grunn at dette også ville reise spørsmål om saksbehandling og klagerett, og eventuelle sanksjonsmuligheter, som i så fall måtte utredes nærmere. En eventuell adgang til pålegg ville som sådan kunne medføre uhensiktsmessig tidsbruk for utvalget, uten at eventuelle pålegg nødvendigvis ville frembragt noe mer informasjon. Avgjørende for departementet her har vært at det neppe vil være behov for en slik regulering, og at utvalget vil få de opplysninger de har behov for gjennom anmodninger og veiledning.

5.3.4 Taushetsplikt for helsepersonell og advokater

Enkelte høringsinstanser har hatt særskilte merknader angående taushetsplikt for helsepersonell og advokater.

Departementet er enig med *Den Norske Legeforening* i at helsepersonells taushetsplikt skal verne om pasientenes integritet og sikre befolkningens tillit til helsetjenesten. Det bør derfor foreligge tungtveiende hensyn for å gjøre unntak fra helsepersonells taushetsplikt. Departementet finner at hensynet til samfunnsnyttens av utvalgets arbeid må være avgjørende i avveiningen av om loven skal åpne for fritak fra taushetsplikt etter helsepersonelloven § 21. Utvalget vil ikke kunne oppfylle sitt mandat hvis informasjonstilgangen fra helsepersonell i ethvert tilfelle er avhengig av at det gis samtykke, eller at noen av de skjønnsmessige unntakene i helsepersonelloven §§ 23 flg. er oppfylt. Det vises her til omtalen i høringsnotatet inntatt i punkt 5.1. Departementet påpeker samtidig at helsepersonell som mottar en forespørsel om å gi opplysninger til utvalget, må vurdere om det er nødvendig å utlevere informasjon

som identifiserer en pasient, eller om anonymiserte opplysninger oppfyller utvalgets informasjonsbehov, jf. punkt 5.3.2.

Departementet viser til at det er sentralt at utvalget får tilgang til de opplysninger som er nødvendig for at utvalget kan utføre sitt oppdrag slik det er definert i mandatet. Hvis utvalgets tilgang til informasjon i for stor utstrekning begrenses, kan det bidra til å svekke fullstendigheten i gjennomgangen og evalueringen. Departementet har lagt vesentlig vekt på at det er en snever personkrets som gis tilgang til opplysningene, og at informasjonsvernet ivaretas ved at disse personene pålegges en like streng taushetsplikt som avgiveren av opplysningene er underlagt. Endelig peker departementet på at forslaget ikke innebærer noen plikt til å gi utvalget opplysninger og at eventuelle enkeltsaker som omtales i utvalgets rapport skal anonymiseres.

Departementet viser til *Den Norske Advokatforenings* høringsuttalelse om at de etiske reglene for leger § 4 kan være til hinder for at leger utleverer opplysninger til utvalget. Å utlevere nødvendige opplysninger til utvalget med hjemmel i lovforslaget vil være lovlig. Lovforslaget oppstiller en rett til å gi nødvendige opplysninger til utvalget og ikke noen plikt. Det er slik ingen motstrid mellom lovforslaget og de etiske reglene for leger. Der som det oppstår en situasjon der en lege ut fra etiske betraktninger ikke vil utlevere opplysninger til utvalget, har vedkommende heller ingen plikt til å utgi opplysningene.

Advokaters yrkesmessige taushetsplikt er et grunnleggende prinsipp i norsk rett og skal ivareta klientens integritet og sikre tilliten til advokatene. Taushetsplikten for opplysninger fra rettslig bistand i og utenfor rettergang som en advokat yter til klient, omtales gjerne som den «sterke taushetsplikten». Disse opplysningene er blant annet vernet av bevisforbudsreglene i straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5. Begrunnelsen for den særlig sterke beskyttelsen av advokatens yrkesmessige taushetsplikt er klientens behov for å kunne søke rettslig bistand i fortrolighet. I tillegg til taushetsplikten foreligger det en fortrolighetsplikt, som i dag er regulert i forskrift 20. desember 1996 nr. 1161 til domstolloven kapittel 11 (advokatforskriften) kapittel 12 (Regler for god advokatskikk) punkt 2.3.

Utlevering av opplysninger fra rettslig bistand i og utenfor rettergang som en advokat yter til klient, anses som særlig inngripende, og det stilles derfor et strengt krav til klar lovhjemmel, legitimt formål, nødvendighet og forholdsmessighet for at inngrepet kan aksepteres etter EMK

artikkel 8 nr. 2. Utleveringen skal være forholdsmessig i betydningen at inngrepet ikke skal gå mer utover hensynene bak retten til privatliv enn hva som er nødvendig for å ivareta formålet. Behovet for å innhente opplysningene må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle og være i tråd med EMK artikkel 8.

Formålet med utvalgets arbeid er blant annet å få svar på om det har forekommet ulovlige eller uetiske forhold i forbindelse med utenlandsadopsjoner til Norge, å ta lærdom av eventuelle svakheter i systemet, og få et grunnlag for lovutvikling og utvikling av praksis for kontroll og tilsyn. Utvalgets arbeid har betydning både for rettssikkerheten, og for tilliten til myndighetene. Granskingen vurderes som et egnet og nødvendig tiltak for å beskytte andres rettigheter og friheter, som er legitime formål etter EMK artikkel 8 nr. 2, og departementet mener at dette tilsier at advokater bør kunne utlevere opplysninger til utvalget uten hinder av taushetsplikten. Dette gjelder også opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.

Lovforslaget innebærer som nevnt ikke noen plikt til å gi utvalget opplysninger. Som en rettssikkerhetsgaranti for å sikre at opplysningene bare brukes til det formålet de er innhentet for, er utvalget og dets sekretariat pålagt streng taushetsplikt, jf. lovforslaget § 3. Opplysninger som utvalget mottar i medhold av lovforslaget § 3 skal ikke kunne brukes som bevis i senere straffesak, sivil sak eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner, jf. lovforslaget § 5.

5.3.5 Taushetsplikt som følge av avtale, overenskomst, arbeidsgivers styringsrett mv.

Som departementet presiserte i høringsnotatet, vil lovforslaget § 2 også gi adgang til unntak fra en eventuell privatrettslig taushetsplikt. Det vil ikke være lovstridig å gi opplysninger i strid med en eventuell taushetsplikt som følge av avtale eller liknende, og departementet trekker igjen frem at lovforslaget ikke medfører noen opplysningsplikt. Departementet antar også at det i svært liten grad vil oppstå en reell konflikt mellom en avtalebasert taushetsplikt og overlevering av opplysninger til utvalget.

Dersom taushetsplikten følger av en mellomstatlig overenskomst eller traktat, må man i utgangspunktet ta stilling til om den aktuelle overenskomsten eller traktaten åpner for å gi de aktu-

elle opplysningene til utvalget. Siden loven ikke skal medføre noen opplysningsplikt, vil forholdet mellom norsk rett og folkeretten ikke komme på spissen. Departementet legger til grunn at dette spørsmålet vil bli lite aktuelt for utvalgets arbeid.

Departementet viser videre til høringsinnspillet fra *Den Norske Legeforening*, som mener at arbeidsgivere og virksomheters rolle fremstår uavklart når det gjelder mulighet til å gi sine ansatte pålegg om å utlevere opplysninger eller ikke. I høringsnotatet viste departementet til at selv om utvalget ikke kan pålegge noen å gi opplysninger, så kan et pålegg om forklaring overfor utvalget komme fra andre, for eksempel gjennom instruks fra arbeidsgiver.

Arbeidsgivers adgang til å pålegge eller forby ansatte å gi opplysninger til utvalget følger av de alminnelige rammene for arbeidsgivers styringsrett. Departementet legger til grunn at det som utgangspunkt er innenfor arbeidsgivers styringsrett å pålegge en ansatt å samarbeide med et offentlig oppnevnt utvalg som dette, jf. NOU 2009: 9 side 100 og Henning Jakhelln, «Arbeidstakers rett og plikt til å meddele opplysninger om arbeidsforhold til en granskningskommisjon» i *Rett og toleranse: Festskrift til Helge Johan Thue* (2007) side 766–768. Denne medvirkningsplikten er et forhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, og arbeidsgiver kan i visse tilfeller gjøre arbeidsrettslige sanksjoner gjeldende mot ansatte som nekter å samarbeide med utvalget.

Departementet antar at utvalgets forespørsler om oversendelse av dokumenter normalt vil sendes til virksomheten det gjelder og håndteres på ordinært vis. Dersom utvalget har behov for å snakke med konkrete enkeltpersoner i virksomheten, tilsier hensynet til ryddighet og varsomhet at utvalget bør gjøre arbeidsgivere kjent med at utvalget ønsker å få opplysninger fra ansatte i virksomheten.

Etter omstendighetene kan en arbeidsgiver ha interesse i å pålegge en arbeidstaker å ikke forklare seg for utvalget. Arbeidsgivere har imidlertid begrenset rett til å nekte en ansatt å gi opplysninger til utvalget, jf. blant annet NOU 2009: 9 side 103–104 og Jakhelln side 769–770. Som nevnt under punkt 5.3.3 legger likevel departementet til grunn at relevante organer og enkeltindivider vil ønske å samarbeide med utvalget og gi de opplysningene og dokumentene som utvalget ber om.

5.3.6 Forholdet til Folkeregisteret

På bakgrunn av høringsinnspill fra *Skattedirektoratet* og *Finansdepartementet*, foreslår departe-

mentet en regulering av utvalgets forhold til Folkeregisteret i lovforslaget § 2 tredje ledd.

Det følger av folkeregisterloven § 10-1 at alle offentlige myndigheter og virksomheter vil kunne få tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret som ikke er underlagt taushetsplikt. Videre følger det av folkeregisterloven § 10-2 at offentlige myndigheter som har hjemmel i lov til å innhente opplysninger fra Folkeregisteret, kan gjøre dette uten hinder av taushetsplikt. Det er forutsatt i forarbeidene til ny folkeregisterlov at hjemmelen må fremgå av den aktuelle særloven, jf. Prop. 164 L (2015–2016) punkt 18.4.4. Det følger videre av forarbeidene at det er den etaten eller virksomheten som trenger taushetsbelagt informasjon fra Folkeregisteret, som selv er nærmest til å begrunne behovet for det, og bør være ansvarlig for å sikre nødvendig lovhjemmel.

Direktoratet og Finansdepartementet har opplyst at reguleringen i det opprinnelige lovforslaget § 2 ikke fremstår hensiktsmessig når det gjelder utlevering av taushetsbelagte opplysninger fra

Folkeregisteret. Forslaget § 2 ville medføre at folkeregistermyndigheten selv, som avgiver av opplysningene, ville måtte gjøre en vurdering av hvilke opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid. Slik Skattedirektoratet viser til, inneholder Folkeregisteret opplysninger som det er lite hensiktsmessig at folkeregistermyndigheten skal vurdere om skal utleveres eller ikke.

Utvalget kan ha interesse av å innhente opplysninger fra Folkeregisteret, blant annet fordi adopsjoner registreres der, jf. adopsjonsloven § 27. Departementet foreslår derfor en egen bestemmelse i lovforslaget § 2 tredje ledd om at utvalget kan innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter mandatet, uten hinder av taushetsplikt. Tilsvarende ordlydsformulering er lagt til grunn i en rekke andre lover, deriblant adopsjonsloven § 35 tredje ledd. Med den foreslåtte hjemmelen vil utvalget få tilgang til å søke i Folkeregisteret selv. Utvalget og sekretariatet må selv vurdere nødvendigheten av søk og uttrekk.

6 Taushetsplikt for utvalget og adgangen til å formidle opplysninger

6.1 Forslaget i høringsnotatet

Høringsforslaget § 3 inneholdt bestemmelser om taushetsplikt for utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for det. I høringsnotatet ble det gitt følgende redegjørelse for forslaget:

«Departementet foreslår å regulere utvalgets taushetsplikt i lovutkastet § 3. Utvalget er et offentlig organ, og dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov, er det de alminnelige reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13 g som vil gjelde.

Departementet foreslår at forvaltningslovens regler om taushetsplikt, jf. punkt 3.3 ovenfor, med noen unntak, skal gjelde for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget. Det foreslås følgende unntak fra forvaltningslovens taushetspliktsregler:

For det første foreslås det at forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 ikke skal gjelde for utvalget. Etter denne bestemmelsen er taushetsplikt etter § 13 ikke til hinder for at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, «når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver».

Departementet viser til at utvalget skal gjøre en gransking på systemnivå av adopsjoner tilbake i tid. Det antas derfor at eventuelle forhold som kan dukke opp i de fleste tilfeller vil være foreldet. Utvalgets oppgave er ikke å vurdere konsekvenser av eventuelle ulovligheter som avdekkes. Det er også sentralt for utvalgets arbeid å få frem alle relevante opplysninger, og at enhver skal kunne ta kontakt og forklare seg uten frykt for eventuelt straffansvar. Dette reflekteres også i lovutkastet § 5 om forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak, se nærmere om dette under punkt 4.7.

Dersom det ikke gjøres unntak, kan man risikere at opplysninger holdes tilbake og van-

skeliggjør utvalgets arbeid. Departementet viser videre til at tilsvarende unntak er tatt inn i lov om informasjonstilgang m.m. for blant annet NAV-utvalget, Koronakommisjonen, Ekstremismekommisjonen, Koronautvalget og Baneheia-utvalget. For Sannhets- og forsoningskommisjonen fant man det ikke nødvendig med et slikt unntak. Departementet bemerker at sakene som granskingsutvalget for utenlandsadopsjoner skal se på er internasjonale, og innebærer at mye av saksforholdet, og eventuelle lovbrudd, vil gjelde forhold i andre land. Dette i motsetning til Sannhets- og forsoningskommisjonen som undersøkte saker i Norge.

Departementet legger avgjørende vekt på å tilrettelegge for at sakene opplyses så godt som mulig, både for at utvalget skal få et mest mulig helhetlig og sannferdig bilde av situasjonen, også med sikte på læring og forbedring av systemet for utenlandsadopsjon.

For det andre foreslås det at dersom utvalget mottar opplysninger som er underlagt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Bakgrunnen for forslaget, som er tatt inn i § 3 andre ledd, er at utvalget vil kunne motta opplysninger fra personer som er underlagt en strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningslovens alminnelige regler.

Som det fremgår av lovutkastet § 3 andre ledd andre punktum skal den strengere taushetsplikten gjelde også etter at utvalgets arkivmateriale er avlevert til arkivdepot. Det følger forutsetningsvis av dette at den strengere taushetsplikten også vil gjelde for de som er ansatt i eller som ellers utfører tjeneste for arkivdepotet.

Departementet legger til grunn at lovutkastet § 3 gir rettsgrunnlag for utlevering der dette er nødvendig etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 3 og nr. 4, artikkel 9 og artikkel 10.»

6.2 Høringsinstansenes syn

Arkiverket, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Datatilsynet, Finansdepartementet, Kripos, Norsk Redaktørforening, Politidirektoratet, Skattedirektoratet og Verdens Barn har uttalt seg om høringsforslaget knyttet til utvalgets taushetsplikt.

Datatilsynet og Arkiverket støtter forslaget i § 3 annet ledd om at dersom utvalget mottar opplysninger som er underlagt en strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, så skal de strengere reglene gjelde. *Datatilsynet* mener dette vil være et egnet tiltak med tanke på det generelle fritaket for taushetsplikt som hjemles i lovforslaget § 2. *Arkiverket* er positive til at det også er presisert at den strengere taushetsplikten til utvalget også gjelder etter at utvalgets arkivmateriale er avlevert til arkivdepot, og ber om at opplysninger som er underlagt en strengere taushetsplikt merkes tydelig.

Bufdir støtter utkastet til § 3, og understreker at utvalget ikke kan offentliggjøre opplysninger som er underlagt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven. *Direktoratet* påpeker også viktigheten av at utvalget ikke gjengir identifiserbare opplysninger i rapporten sin. Selv om opplysninger er anonymiserte, kan omtale av opprinnelsesland og antall adopsjoner gjennomført fra landet kan bidra til identifisering.

Skattedirektoratet viser til at det kan være enkelte opplysninger som ikke er «noens personlige forhold», jf. forvaltningsloven § 13, som er taushetsbelagte etter folkeregisterloven § 9-1. *Skattedirektoratet* mener likevel at det ikke foreligger gode grunner for at opplysninger som gis til utvalget fra Folkeregisteret, skal ha et sterkere vern enn forvaltningsloven §§ 13 flg., og at virkeområdet til lovforslaget § 3 annet ledd bør avgrenses til ikke å gjelde opplysninger fra Folkeregisteret. *Direktoratet* mener videre at det kan reises spørsmål ved om det er behov for å avskjære videreformidling av opplysninger fra Folkeregisteret til politi eller andre kontrollorganer, da disse i mange tilfeller uansett vil være tilgjengelige for politiet, jf. politiloven § 29a. *Finansdepartementet* støtter *Skattedirektoratets* merknader.

Kripos støtter ikke lovforslaget § 3 første ledd siste punktum, og mener at et unntak fra forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 vil kunne svekke tilliten til politiet, domstolene og myndighetsapparatet. *Kripos* mener det vil være klart uheldig om utvalget skal være avskåret fra å dele opplysninger om lovbrudd med påtalemyndigheten.

Verdens Barn, Datatilsynet og Politidirektoratet er enige i departementets forslag om at lovforslaget § 3 første ledd siste punktum skal gjøre unntak fra forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6. *Politidirektoratet* trekker frem at den alminnelige plikten til å avverge straffbare forhold, jf. straffeloven § 196, uansett vil gjelde for utvalget.

Norsk Redaktørforening påpeker at hovedformålet med offentleglova er å sikre mest mulig innsyn i forvaltningen. Foreningen mener at høringsnotatet legger stor vekt på å fremheve hvilke muligheter utvalget vil ha for å unnta opplysninger fra offentligheten. *Redaktørforeningen* mener det bør tydeliggjøres at mest mulig informasjon om utvalgets arbeid skal være offentlig, samt at utvalget skal vurdere prinsippet om mer-offentlighet.

6.3 Departementets vurderinger

6.3.1 Hvilken taushetsplikt som skal gjelde

Departementet viderefører forslaget i høringsnotatet om taushetsplikt, jf. lovforslaget § 3 om at medlemmene i utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, skal ha taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g. Det samme gjelder forslaget om at dersom utvalget får tilgang til opplysninger som er underlagt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal den strengere taushetsplikten gjelde tilsvarende for utvalget.

Departementet viser til at mange av opplysningene utvalget vil få tilgang til, trolig må regnes som svært sensitive. I avveiningen mellom allmennhetens interesser i å få innsyn i informasjonen og hensynet til den enkeltes personvern, har det vært avgjørende for departementet å ivareta den enkeltes personvern. Det er også grunn til å tro at en nokså streng taushetsplikt for utvalget kan bidra til at det med større sannsynlighet får tilgang til sensitive opplysninger.

Ut fra de samme hensyn opprettholdes også forslaget om at den strengere taushetsplikten skal gjelde etter at arkivmateriale er avlevert til arkivdepot. Den strengere taushetsplikten vil gjelde for de som er ansatt i eller utfører arbeid eller tjeneste for arkivdepotet. Innsyn i opplysninger hos utvalget må vurderes ut fra hvilken taushetsplikt som de konkrete opplysningene er underlagt. *Arkiverket* har i sin høringsuttalelse vist til at det er ressurskrevende å vurdere innsyn i avlevert arkivmateriale når det gjelder andre taushetspliktregler enn de som følger av offentleglova og forvaltningsloven. For å lette *Arkiverkets*

arbeid i den forbindelse, ber de derfor om at de opplysningene som er underlagt en strengere taushetsplikt merkes tydelig. Departementet har forståelse for at det kan være utfordrende for Arkivverkets ansatte å vurdere hvilke taushetsbelagte opplysninger som kan være underlagt en strengere taushetsplikt mange år etter at utvalgets arbeid er avsluttet, og at det er en fordel om disse er merket. Departementet vil ikke pålegge utvalget denne oppgaven i deres løpende arbeid, men anbefaler at utvalget og sekretariatet merker opplysninger som er underlagt strengere taushetsplikt, dersom dette lar seg gjøre sett hen til arbeidsmengde og tidsbruk.

Skattedirektoratet, med støtte fra *Finansdepartementet*, har påpekt at intensjonen med opplysninger i Folkeregisteret er at de skal brukes. Det er en egen bestemmelse om taushetsplikt i folkeregisterloven § 9-1, men normalt vil de ordinære taushetspliktsreglene i forvaltningsloven gjelde etter at Folkeregisteret har oversendt taushetsbelagte opplysninger til offentlige organer. I tråd med Skattedirektoratets høringsinnspill, foreslår departementet derfor en reservasjon i lovforslaget § 3 annet ledd om at reglene om strengere taushetsplikt kun gjelder for opplysninger som utvalget mottar etter lovforslaget § 2 første ledd. Dersom utvalget innhenter opplysninger fra Folkeregisteret etter lovforslaget § 2 tredje ledd, vil den ordinære taushetsplikten etter forvaltningsloven gjelde, jf. lovforslaget § 3 første ledd.

Departementet opprettholder at utvalgets taushetsplikt etter lovforslaget § 3 ikke skal være til hinder for at utvalget deler opplysninger med eventuelle eksterne personer som arbeider på oppdrag for utvalget, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2 og 4. Departementet legger vekt på at den strenge taushetsplikten i lovforslaget i slike tilfeller også pålegges den eksterne.

Utvalget og de som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget vil ha taushetsplikt om sikkerhetsgradert informasjon. Det samme gjelder de som er ansatt i eller utfører tjeneste eller arbeid for arkivdepotet. Dette følger av sikkerhetsloven § 5-4 annet ledd og departementet finner ikke at det er nødvendig å ta inn en henvisning til dette i lovforslaget, eller å ta inn en egen bestemmelse om forholdet til sikkerhetsloven.

Når det gjelder utvalgets bruk av taushetsbelagte opplysninger, legger departementet som nevnt over til grunn at taushetsplikten etter lovforslaget § 3 ikke er til hinder for at utvalget deler opplysninger med eventuelle eksterne personer som arbeider på oppdrag for utvalget, jf. forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 2 og 4. Informa-

sjon som utvalget mottar, skal sikres på betryggende måte slik at bevisverdien og taushetsplikten ivaretas. Departementet finner ikke grunn til å regulere dette nærmere i lovforslaget.

Departementet opprettholder høringsforslaget når det gjelder taushetspliktens varighet, slik at taushetsplikten faller bort etter de ordinære reglene i forvaltningsloven eller annet regelverk. Det følger av forvaltningsloven § 13 c tredje ledd annet punktum at taushetsplikten som hovedregel bortfaller etter 60 år. Dersom utvalget mottar opplysninger som er underlagt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde også med hensyn til taushetspliktens varighet. Som påpekt i Arkivverkets høringsuttalelse, kan Riksarkivaren forlenge taushetsplikten for opplysninger i saker som befinner seg hos Arkivverket når hensyn til personvern tilsier det, jf. forvaltningsforskriften § 11.

6.3.2 Plikt til å avverge straffbare forhold, opplysningsplikt til barnevernet mv.

Lovforslaget regulerer utvalgets taushetsplikt. Andre steder i lovverket finnes det bestemmelser om varsling eller avverging som går foran lovbestemt taushetsplikt. Slike regler vil også gjelde for de som pålegges taushetsplikt gjennom dette lovforslaget.

I høringen ba departementet særskilt om innspill til lovforslaget § 3 første ledd siste punktum, som gjør unntak fra forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6. Bestemmelsen fastslår at taushetsplikten etter forvaltningsloven ikke er til hinder for at forvaltningsorganer på nærmere vilkår kan anmelde eller gi opplysninger til påtalemyndigheten om lovbrudd. Forslaget om å gjøre unntak fra bestemmelsen vil altså innebære at utvalget *ikke* kan anmelde eventuelle lovbrudd det avdekker.

Politidirektoratet, *Datatilsynet* og *Verdens barn* støtter lovforslaget. *Kripos* mener forslaget vil kunne svekke tilliten til politiet, domstolene og myndighetsapparatet.

Departementet opprettholder lovforslaget § 3 første ledd siste punktum om at forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 ikke skal gjelde for utvalget. Departementet viser til begrunnelsen i høringsnotatet, hvor det heter:

«Departementet viser til at utvalget skal gjøre en gransking på systemnivå av adopsjoner tilbake i tid. Det antas derfor at eventuelle forhold som kan dukke opp i de fleste tilfeller vil være foreldet. Utvalgets oppgave er ikke å

vurdere konsekvenser av eventuelle ulovligheter som avdekkes. Det er også sentralt for utvalgets arbeid å få frem alle relevante opplysninger, og at enhver skal kunne ta kontakt og forklare seg uten frykt for eventuelt straffansvar. Dette reflekteres også i lovutkastet § 5 om forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak, se nærmere om dette under punkt 4.7.

Dersom det ikke gjøres unntak, kan man risikere at opplysninger holdes tilbake og vanskeliggjør utvalgets arbeid. Departementet viser videre til at tilsvarende unntak er tatt inn i lov om informasjonstilgang m.m. for blant annet NAV-utvalget, Koronakommisjonen, Ekstremismekommissjonen, Koronautvalget og Baneheia-utvalget. For Sannhets- og forsoningskommisjonen fant man det ikke nødvendig med et slikt unntak. Departementet bemerker at sakene som granskingsutvalget for utenlandsadopsjoner skal se på, er internasjonale, og innebærer at mye av saksforholdet, og eventuelle lovbrudd, vil gjelde forhold i andre land. Dette i motsetning til Sannhets- og forsoningskommisjonen, som undersøkte saker i Norge.

Departementet legger avgjørende vekt på å tilrettelegge for at sakene opplyses så godt som mulig, både for at utvalget skal få et mest mulig helhetlig og sannferdig bilde av situasjonen, også med sikte på læring og forbedring av systemet for utenlandsadopsjon.»

I tråd med innspillet fra *Politidirektoratet* vil departementet videre påpeke at den alminnelige plikten til å avverge et straffbart forhold, som følger av straffeloven § 196, også vil gjelde for medlemmene i utvalget og de som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget. Avvergeplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt og vil dermed ha forrang, jf. straffeloven § 196 første ledd annet punktum. Videre gjelder plikten som følger av straffeloven § 226, til å varsle om opplysninger som godtgjør at en uskyldig person er tiltalt eller dømt. Departementet vil også nevne at opplysningsplikten til barnevernet etter barnevernloven § 13-2 første ledd vil gjelde.

Skattedirektoratet, med støtte fra *Finansdepartementet*, mener det kan reises spørsmål ved om det er behov for å avskjære viderefremming av opplysninger fra Folkeregisteret til politi eller andre kontrollorganer. Departementet ser ikke at det er behov for å presisere forholdet mellom politiloven § 29 a og lovforslaget § 3 første ledd siste punktum i lovteksten.

6.3.3 Straffansvar for brudd på taushetsplikten

Den som krenker taushetsplikten som følger av lovforslaget § 3, vil klart omfattes av den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 209, som gjelder «den som krenker taushetsplikt som han eller hun har i henhold til lovbestemmelse eller forskrift». Brudd på taushetsplikten etter lovforslaget § 3 kan derfor straffes etter straffeloven § 209, eller etter § 210 ved grovt brudd. Ut fra dette finner departementet ikke grunn til å ta inn en henvisning til straffeloven i lovforslaget § 3, og opprettholder derfor høringsforslaget også på dette punktet.

Dette lovforslaget retter seg kun mot utvalget og den som utfører tjenester eller arbeid for utvalget, og det forutsettes at disse personene vil gjøres kjent med at brudd på taushetsplikten kan medføre straffansvar. Straffeloven § 211 gjelder brudd på taushetsplikt for enkelte yrkesgrupper. Departementet finner det ikke tvilsomt at utvalgsmedlemmene og de som ellers utfører arbeid eller tjeneste for utvalget, ikke er omfattet av den personkretsen som kan straffes etter straffeloven § 211, og de mottar dessuten opplysninger i kraft av sitt verv i utvalget, ikke i anledning sin vanlige stilling.

6.3.4 Behandling av innsynskrav og presentasjon av materialet

Departementet legger til grunn at utvalget vil håndtere presentasjonen av de mottatte opplysningene på en forsvarlig måte. Utvalget skal ivareta sin taushetsplikt, og vil kunne se hen til tidligere utredninger fra andre utvalg og kommisjoner. For øvrig viser departementet til det som er nevnt om utvalgets forhold til offentleglova under punkt 3.4.

Det følger av utvalgets mandat at utvalget skal legge frem funnene sine i en norsk offentlig utredning (NOU). Eventuelle enkeltsaker som omtales i utvalgets rapport skal anonymiseres. *Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)* har trukket frem betydningen av at utvalget sørger for tilstrekkelig anonymisering av eventuelle opplysninger som legges frem i rapporten. En omtale av en adoptert person uten oppgitt navn og fødselsdato kan i enkelte tilfeller likevel identifiseres ut fra eksempelvis tilhørende opplysninger om opprinnelsesland og antall adopsjoner fra det aktuelle landet. Departementet presiserer at dersom eventuelle enkeltsaker blir omtalt, må opplysninger være anonymiserte i en slik forstand at det ikke

skal være mulig å identifisere den det gjelder. Dette vil også gjelde ved behandling av innsyns-krav.

Departementet kan ikke se at det er behov for å fastsette særskilte regler i denne loven om unntak fra innsyn for personsensitive opplysninger. Personsensitive opplysninger vil i all hovedsak være taushetsbelagte etter forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 og dermed unntatt fra innsyn, jf. offentleglova § 13 første ledd. Departementet kan heller ikke se at det er behov for å fastsette særskilte regler i denne loven om unntak fra innsyn i dokumenter utlevert fra politiet.

For øvrig vil flere regler i offentleglova om unntak fra innsyn kunne være aktuelle. I utgangspunktet gjelder offentleglova fullt ut for utvalget, noe som innebærer at utvalget selv skal behandle mottatte innsynskrav, jf. offentleglova § 29 første ledd. Avgjørelsene til offentlige utvalg etter offentleglova kan påklages, jf. lovens § 32 første ledd. Da utvalget er uavhengig i sitt virke vil klageinstansen være det administrativt overordnede organet, jf. offentlegforskrifta § 11 første ledd. For utvalget vil dette være Barne- og familiedepartementet.

Det følger av utvalgets mandat at utvalget skal legge til rette for mest mulig åpenhet i arbeidet sitt. Departementet foreslår likevel ikke å pålegge

utvalget en plikt til å publisere journalen sin løpende på internett. Dette spørsmålet er ikke i dag regulert i lovverket, men departementet viser til at offentlegforskrifta § 6 som er vedtatt, men ikke er trådt i kraft, omhandler tilgjengeliggjøring av journaler på internett. Offentlige utvalg og kommisjoner omfattes ikke av plikten til å gjøre journalen tilgjengelig for allmenheten på internett etter forskriften § 6 første ledd. Etter § 6 andre ledd er enkelte organer ikke i noe tilfelle omfattet av plikten til å gjøre journalen sin tilgjengelig på internett. Utvalget har en del til felles med noen av disse organene, siden utvalget vil komme til å innhente svært sensitiv informasjon. Dette taler mot at utvalget pålegges å gjøre journalen sin tilgjengelig på internett.

Departementet legger til grunn at utvalgets samlede arbeid ikke kan anses som et «kontroll- og reguleringsiltak» etter offentleglova § 24 første ledd, og at utvalget dermed ikke generelt kan unnta sine dokumenter med hjemmel i denne bestemmelsen. Det kan imidlertid tenkes at bestemmelsen i enkelte tilfeller kan komme til anvendelse, avhengig av det enkelte dokumentets innhold, for eksempel dersom utvalget har innhentet opplysninger som omhandler offentlige kontroll- og reguleringsiltak.

7 Behandling av personopplysninger

7.1 Forslaget i høringsnotatet

Høringsforslaget § 4 inneholdt en bestemmelse om utvalgets grunnlag for å behandle personopplysninger. I bestemmelsens andre ledd ble det foreslått en begrensning i innsynsretten etter personvernforordningen artikkel 15. Det ble gitt følgende redegjørelse i høringsnotatet for forslaget:

«4.5.1 Adgang til å behandle personopplysninger

Departementet foreslår å lovfeste i § 4 at utvalget kan behandle personopplysninger som er nødvendige for formålet med utvalgets arbeid uten samtykke fra den som opplysningene gjelder. Departementet viser til at utvalget vil kunne innhente særlige kategorier av personopplysninger, og i noen tilfeller personopplysninger om straffbare forhold. Verken samtykke eller anonymisering anses som tilstrekkelig for utvalgets innhenting av personopplysninger, og departementet legger til grunn at et særskilt grunnlag for behandling av personopplysninger er nødvendig.

Formålet med utvalgets arbeid er å få svar på om det har forekommet ulovlige eller uetiske forhold i forbindelse med utenlandsadopsjoner til Norge. Departementet mener at selv om utvalgets behandling av personopplysninger kan være inngripende, er samfunnsnyttene av behandlingen så stor at den begrunner dette. Departementet går derfor inn for å fastsette en lovbestemmelse som eksplisitt gir utvalget rett til å behandle personopplysninger som er nødvendige for formålet med utvalgets arbeid. Dette skal kunne gjøres uten samtykke fra dem opplysningene gjelder, og også omfatte personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

4.5.2 Begrensninger i retten til innsyn i egne personopplysninger

Departementet foreslår videre i lovutkastet § 4 andre ledd at retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15 ikke gjelder dersom

det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn.

Departementet viser til at det følger av personvernforordningen artikkel 23 nr. 1 bokstav e at nasjonal rett kan begrense rettighetene til den registrerte når en slik begrensning overholder det vesentligste innholdet i de grunnleggende rettighetene og frihetene, og er et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre «viktige mål av generell allmenn interesse».

Med grunnlag i personvernforordningen artikkel 23 nr. 1 bokstav e, forslås det derfor et unntak fra den registrertes rett til innsyn i personopplysningene om vedkommende etter personvernforordningen artikkel 15. På bakgrunn av at utvalgets arbeid skal foregå innenfor en tidsavgrenset periode på i utgangspunktet to år, er departementets vurdering at det ikke er hensiktsmessig dersom en for stor del av utvalgets arbeidstid går med til å behandle innsynskrav. Departementet foreslår derfor at denne innsynsretten ikke skal gjelde dersom det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn.

Departementet påpeker at utvalget må gjøre en konkret vurdering av om det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn eller ikke. I dette ligger også en vurdering av nødvendighet, herunder en konkret vurdering av de ulike typene informasjon som omfattes av innsynskravet etter artikkel 15, og hvor stor del av utvalgets arbeidstid som vil gå til å behandle innsynskravet. Det vises til at tilsvarende unntak gjelder ved behandling av personopplysninger for vitenskapelige forskningsformål.

Bestemmelsen innebærer at den registrertes rett til innsyn ikke gjelder «så langt det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn». Formuleringen «så langt» er vesentlig for at begrensningen i innsynsretten skal være i tråd med forholdsmessighetskravet i personvernforordningen artikkel 23. Forholdsmessighetsvurderingen skal være i samsvar med det som gjelder for vitenskapelige

forskningsformål etter personopplysningsloven § 17, jf. Prop. 56 LS (2017–2018) side 217–218:

«Det kan bare gjøres unntak i den utstrekning innsyn er uforholdsmessig. Det må derfor foretas en konkret vurdering av de ulike typene informasjon som omfattes av artikkel 15. Det kan for eksempel kreve en uforholdsmessig innsats å gi en kopi av personopplysningene som behandles, jf. artikkel 15 nr. 3, men ikke å gi slik generell informasjon som er nevnt i artikkel 15 nr. 1 og 2. Da vil det foreligge innsynsrett etter artikkel 15 nr. 1 og 2, men ikke etter nr. 3. I forholdsmessighetsvurderingen inngår ikke bare den enkelte innsynsbegjæringen; også den samlede mengden av innsynsbegjæringer og potensielle innsynsbegjæringer kan tas i betraktning.»

Når det gjelder muligheten for å få overprøvd et eventuelt avslag på slike innsynskrav, viser departementet til at det er mulig å klage til Datatilsynet som er den alminnelige klageinstansen for klager over avslag på slike innsynskrav. Departementet presiserer imidlertid at Datatilsynet ikke er overordnet forvaltningsorgan for beslutninger om å gjøre unntak fra innsynsretten.

Unntaket fra innsynsretten er ikke ment å begrense den registrertes rett til å klage og å bruke rettsmidler etter personvernforordningen kapittel 8. Departementet foreslår ingen ytterligere begrensninger i den registrertes rettigheter etter personvernforordningen.

Utvalget skal løpende vurdere om de personopplysningene som til enhver tid behandles, er nødvendige for å gjennomføre oppgavene i utvalgets mandat. Departementet viser her til personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav c og e. Etter bokstav c om data-minimering skal behandling av personopplysninger være adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for. Etter bokstav e skal opplysningene ikke lagres lenger enn det som er nødvendig for formålet.

Departementet legger til grunn at granskingsutvalget selv vil være behandlingsansvarlig etter personvernforordningen artikkel 4 nr. 7, siden utvalget vil gjennomføre sitt arbeid uavhengig av Barne- og familiedepartementet og andre organer. Det presiseres derfor i lovutkastet § 4 tredje ledd at utvalget er behandlingsansvarlig frem til utvalget har avsluttet sitt arbeid. Som behandlingsansvarlig skal utvalget

etter personvernforordningen artikkel 24 nr. 1 gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med forordningen. Det skal også foreta en vurdering av personvernkonsekvenser etter personvernforordningen artikkel 35 i den grad denne bestemmelsen kommer til anvendelse.»

7.2 Høringsinstansenes syn

Datatilsynet bemerker at personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g stiller uttrykkelige krav til at det skal foreligge egnede og særlige tiltak (garantier) for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser ved behandling av særlige kategorier av personopplysninger. Datatilsynet mener departementet har vurdert og tatt inn flere slike tiltak i lovforslaget. Tilsynet har ikke innvendinger mot lovforslagets annet ledd, og viser til at utvalget skal gjøre konkrete vurderinger av om det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn eller ikke, og at denne vurderingen skal være i samsvar med det som gjelder for vitenskapelige forskningsformål etter personopplysningsloven. Datatilsynet ser det som positivt at det presiseres i loven at utvalget er behandlingsansvarlig frem til arbeidet avsluttes. Datatilsynet understreker at det ved gjennomføringen av egnede tekniske og organisatoriske tiltak etter personvernforordningen artikkel 24 nr. 1 skal tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i. Det vises også til at artikkel 24 nr. 1 innebærer en plikt til å også foreta en ny gjennomgang av tiltakene og oppdatering av disse ved behov.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) anser at lovforslaget § 4 ivaretar hensynet til privatpersoners rett til og behov for anonymitet og utvalgets behov for opplysninger i enkeltsaker.

Den Norske Legeforening viser til at det er viktig at utvalget har et bevisst forhold til nødvendighetskriteriet i personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav c. Legeforeningen bemerker at utvalget som behandlingsansvarlig etter forordningen vil ha et selvstendig ansvar for å sikre at kravet om nødvendighet er oppfylt.

Kripos påpeker at dersom utvalget har behov for opplysninger fra politi- og påtalemyndigheten, vil disse i utgangspunktet være unntatt fra retten til innsyn etter personvernforordningen uavhengig av hvilken innsats innsyn vil kreve, jf. personopplysningsloven § 16 første ledd bokstav d og politiregisterloven § 23 annet ledd. Kripos presi-

serer at ved begjæringer om innsyn i opplysninger utlevert fra politiet, må politiet kontaktes for en vurdering av om opplysningene omfattes av unntaket i personopplysningsloven § 16 første ledd bokstav d. *Politidirektoratet* støtter Kripos sitt innspill.

Adopsjonsforum mener forslaget til § 4 annet ledd svekker retten til innsyn. Flere organisasjoner for adopterte stiller seg kritiske til denne delen av høringsforslaget. Dette gjelder *Norsk-Koreansk Rettighetsgruppe*, *Adopsjon i endring* og *Romantisert Innvandring*. Det trekkes her frem at adopterte burde få tilgang til informasjon om seg selv og egen adopsjonsprosess.

7.3 Departementets vurderinger

7.3.1 Behandling av personopplysninger

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om behandling av personopplysninger. Forslaget til § 4 første ledd gir et supplerende rettsgrunnlag for utlevering og innhenting av personopplysninger i samsvar med personvernforordningen artikkel 6 nr. 3, jf. nr. 1 bokstav e, og åpner for viderebehandling i samsvar med artikkel 6 nr. 4. Hjemmelen omfatter også særlige kategorier av personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g, og personopplysninger om straffedommer og lovovertredeleser etter artikkel 10.

Departementet mener at behandling av særlige kategorier av personopplysninger er forholdsmessig sett opp mot samfunnsnyten av utvalgets arbeid. De tiltakene som er foreslått fastsatt i loven, deriblant begrensning av tilgang til opplysninger hva gjelder innhold, personkrets og tid, og forbud mot bruk av informasjonen i senere straffesaker eller sivile saker, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner, er tilstrekkelige for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser, jf. personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g.

Departementet er videre enig med *Den Norske Legeforening* i viktigheten av at utvalget som behandlingsansvarlig selv tar ansvar for at de personopplysningene utvalget behandler, er adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for, jf. personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav c. Det påhviler også et ansvar på avgiverorganet til å foreta en vurdering av hvilke personopplysninger som er nødvendige for utvalget, og om det er mulig å anonymisere eller aidentifisere person-

opplysningene før de utleveres til utvalget. Departementet går ikke inn for at det skal uttrykkelig fastsettes i loven at anonyme eller pseudonyme opplysninger skal brukes dersom det er tilstrekkelig for å dekke utvalgets informasjonsbehov, da dette følger av dataminimeringsprinsippet i personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav c.

7.3.2 Begrensninger i retten til innsyn i egne personopplysninger

Departementet opprettholder forslaget til § 4 andre ledd, som innebærer et unntak fra den registrertes rett til innsyn i personopplysningene om vedkommende etter personvernforordningen artikkel 15, dersom det kreves en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn. Forholdsmessighetsvurderingen etter lovforslaget § 4 andre ledd skal være i samsvar med det som gjelder for vitenskapelige forskningsformål etter personopplysningsloven § 17, jf. Prop. 56 LS (2017–2018) side 217–218.

Som nevnt i høringsnotatet inntatt i punkt 7.1, følger det av personvernforordningen artikkel 23 nr. 1 bokstav e at nasjonal rett kan begrense rettighetene til den registrerte når en slik begrensning overholder det vesentligste innholdet i de grunnleggende rettighetene og frihetene, og er et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre «viktige mål av generell allmenn interesse». Det vises videre til departementets vurderinger i høringsnotatet, hvor det blant annet trekkes frem at utvalget i utgangspunktet bare skal arbeide i to år. Departementet mener det ikke er hensiktsmessig for granskingen dersom en for stor del av utvalgets arbeidstid går med til å behandle innsynskrav, som erfaringsvis kan være mange og omfattende på adopsjonsfeltet.

Unntaket i lovforslaget § 4 andre ledd er forenlig med retten til innsyn ved at unntaket kun gjelder «dersom det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn». Dette innebærer at den registrerte fortsatt har rett til innsyn i opplysninger om vedkommende selv etter personvernforordningen artikkel 15 dersom det ikke krever en uforholdsmessig stor innsats å gi vedkommende innsyn. Departementet legger til grunn at utvalget skal foreta en konkret vurdering av om det er forholdsmessig å gi innsyn eller ikke. I dette inngår også en vurdering av nødvendighet, herunder en konkret vurdering av de ulike typene informasjon som omfattes av innsynskravet etter artikkel 15, og hvor stor del av utvalgets arbeids-

tid som vil gå til å behandle innsynskrav. Det er kun dersom det etter denne vurderingen fremstår uforholdsmessig å behandle innsynskravet at unntaket kan sies å være nødvendig. Det vises for øvrig til utvalgets mandat når det gjelder kravet om å sikre «viktige mål av generell allmenn interesse», jf. personvernforordningen artikkel 23 nr. 1 bokstav e.

Det finnes også andre begrensninger i retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15. Det følger av personopplysningsloven § 16 første ledd bokstav d at retten ikke omfatter opplysninger som i lov eller med hjemmel i lov er underlagt taushetsplikt. Der opplysninger er taushetsbelagte av hensyn til den registrertes personvern, er ikke taushetsplikten til hinder for at den registrerte kan få innsyn i egne personopplysninger. Enkelte taushetspliktbestemmelser skal imidlertid ivareta andre hensyn enn hensynet til den registrerte, slik *Kripos* og *Politidirektoratet* viser til i sine høringsinnspill. Dette gjelder blant annet politiregisterloven § 23 annet ledd, som pålegger taushetsplikt for «opplysninger som det ut fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak, hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten eller hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig». Slike opplysninger vil derfor i utgangspunktet være unntatt fra retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15, uavhengig av om det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn, jf. lovforslaget § 4 annet ledd.

Slik *Kripos* og *Politidirektoratet* viser til, gir politiregisterloven § 23 annet ledd strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven. Dersom politiet gir utvalget opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal disse strengere reglene etter lovforslaget gjelde for utvalget og de som utfører arbeid eller tjeneste for utvalget, jf. lovforslaget § 3 andre ledd og punkt 6.3.1. Tilsvarende vil spørsmålet om å nekte den registrerte innsyn med hjemmel i personopplysningsloven § 16 første ledd bokstav d måtte vurderes ut fra denne strengere taushetsplikten.

Dersom utvalget mottar innsynsbegjæringer i opplysninger som er utlevert fra politiet, bør politiet kontaktes for en vurdering av om opplysningene er omfattet av unntaket. Det er imidlertid utvalget som tar den endelige beslutningen, og departementet vil ikke foreslå en plikt for utvalget til å konsultere politiet eller påtalemyndigheten i lovforslaget. Et slikt pålegg kan bli forstått som en

avgrensning av innsynsretten etter personvernforordningen artikkel 15, og det kreves da hjemmelsgrunnlag i forordningen artikkel 23. Det sentrale vil i alle tilfelle være om opplysningene er av en slik karakter at det er grunn til å vurdere nærmere om det er behov og grunnlag for unntak fra innsynsretten etter personopplysningsloven §§ 16 eller 17. Det bør vurderes ut fra de konkrete opplysningene og omstendighetene ellers om en skal kontakte politiet eller påtalemyndigheten for å få innspill til dette.

Når det gjelder muligheten for den registrerte til å få overprøvd et eventuelt avslag på innsynskrav, viser departementet til at slike avslag kan påklages til Datatilsynet, som er den alminnelige klageinstansen for klager over avslag på slike innsynskrav. Departementet finner derfor ikke grunn til å fastsette dette uttrykkelig i loven her, men understreker at Datatilsynet ikke er noe overordnet forvaltningsorgan på området. Ved klager på utvalgets avgjørelser etter offentleglova, er derimot departementet klageinstans.

7.3.3 Behandlingsansvarlig etter personvernforordningen

Departementet opprettholder også lovforslaget § 4 tredje ledd om at utvalget selv vil være behandlingsansvarlig etter personvernforordningen artikkel 4 nr. 7 og at utvalget opphører å være behandlingsansvarlig når arbeidet er avsluttet. Behandlingsansvaret vil da følge personvernforordningens alminnelige regler, det vil si at behandlingsansvaret ligger hos den som «bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som skal benyttes», jf. art. 4 nr. 7. Som nevnt i merknadene til § 4 i høringsnotatet, vil behandlingsansvarlig etter at utvalget har avsluttet sitt arbeid være organet som overtar materialet etter at utvalget ikke lenger eksisterer, det vil si Barne- og familiedepartementet. Arkivverket er behandlingsansvarlig for arkivmateriale som avleveres til arkivdepot.

Departementet understreker, som *Datatilsynet* også har trukket frem, at utvalget skal som behandlingsansvarlig gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med forordningen, jf. personvernforordningen artikkel 24 nr. 1. Det skal da tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i. Artikkel 24 nr. 1 innebærer også en plikt til å også foreta en ny gjennomgang av tiltakene og oppdatere disse ved behov.

8 Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere saker

8.1 Forslaget i høringsnotatet

Det følger av høringsforslaget § 5 at opplysninger som utvalget har mottatt i forbindelse med arbeidet, ikke skal kunne brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner. Departementet ga følgende redegjørelse for forslaget i høringsnotatet:

«Departementet foreslår at det inntas en bestemmelse i § 5 om at opplysninger utvalget har mottatt i sitt arbeid, ikke kan brukes som bevis i en eventuell senere straffesak eller sivil sak, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner.

Straffeprosessloven § 118 og tvisteloven § 22-3 inneholder bevisforbud om opplysninger undergitt lovbestemt taushetsplikt. Uten samtykke fra departementet kan retten ikke ta imot forklaring fra et vitne, eller på annen måte få fremlagt bevis som inneholder slike opplysninger. Det fremgår av § 118 første ledd tredje punktum at departementet bare kan nekte samtykke når «åpenbaringen vil kunne utsette staten eller allmenne interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold». En tilnærmet likelydende bestemmelse følger av tvisteloven § 22-3 andre ledd andre punktum. Dersom samtykke gis, vil en tjenestemann i utgangspunktet ha plikt til å avgi forklaring på vanlig måte.

Etter departementets syn er det nødvendig for utvalgets arbeid at det sikres best mulig tilgang til opplysninger, og at forklaringene som gis til utvalget, er mest mulig fullstendige. Uten et forbud mot bruk i senere rettssaker kan det tenkes at personer med relevant informasjon ikke vil gi opplysninger i frykt for at opplysningene senere kan bli brukt i rettssaker mot vedkommende eller noen som står vedkommende nær.

Departementet viser til at en tilsvarende bestemmelse er vedtatt i lov om informasjonstilgang m.m. for Partnerdrapsutvalget § 7, lov

om informasjonstilgang mv. for NAV-granskingsutvalget § 5, lov om informasjonstilgang mv. for Sannhets- og forsoningskommisjonen § 5, lov om informasjonstilgang m.m. for Koronakommisjonen § 5, lov om informasjonstilgang m.m. for Ekstremismekommisjonen § 6, lov om informasjonstilgang m.m. for Koronautvalget § 5 og lov om informasjonstilgang m.m. for Baneheiautvalget § 5.

Lovbestemmelsen er en spesialregel som på sitt felt går foran straffeprosessloven og tvisteloven. Bestemmelsen er rettet mot utvekslingen av informasjon mellom utvalget og personer som gir opplysninger til utvalget. Den medfører ikke noe generelt bevisforbud for visse opplysninger og er heller ikke til hinder for at en person som gir informasjon til utvalget, ellers må forklare seg om de samme forholdene etter de alminnelige reglene om bevisstilgang.

Departementet legger til at bevisforbudet er et av flere tiltak som bidrar til at inngrep i privatlivet ikke blir mer omfattende enn nødvendig, og som bidrar til å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser når det gjelder behandling av personopplysninger.

Departementet legger for øvrig til grunn at enhver vil kunne benytte opplysninger i utvalgets rapport eller andre offentlig tilgjengelige dokumenter til å vurdere om det kan være grunnlag for søksmål.»

8.2 Høringsinstansenes syn

Danish Korean Rights Group, Kripos, Politidirektoratet, Romantisert Innvandring, UTAD og en anonym privatperson har hatt merknader til lovforslaget § 5.

Kripos uttaler i sitt høringsinnspill at opplysninger som tilkommer utvalget også burde kunne benyttes som bevis i straffesaker, særlig i de mer alvorlige sakene. *Kripos* mener at slike begrensninger i bruk av opplysninger kan føre til manglende oppklaring og iretteføring av alvorlig kri-

minalitet, noe som er egnet til å svekke tilliten til politiet, domstolene og myndighetsapparatet for øvrig.

Politidirektoratet støtter på sin side det foreslåtte bevisforbudet i § 5, og viser til at en del av begrunnelsen for at utvalget kan gjøre inngrep i privatlivet er bevisforbudet, samt at det er en begrenset krets som kan få tilgang til opplysningene. *Politidirektoratet* viser til at et unntak fra bevisforbudet vil kunne utfordre forholdsmessighetsvurderingen som inngrepet i menneskerettighetene er begrunnet i. *Politidirektoratet* trekker også frem at bevisforbudet ikke hindrer politiet i å innhente opplysninger etter de alminnelige hjemlene i eksempelvis straffeprosessloven. *Direktoratet* trekker også frem at den alminnelige plikten til å avverge et straffbart forhold etter straffeloven § 196 også vil gjelde for utvalget.

En anonym høringsuttalelse viser til at det fremstår uklart om det at adopterte gir opplysninger til utvalget, medfører at de adopterte ikke kan bruke disse opplysningene i eventuelle søksmål. Det samme momentet trekkes frem av *Danish Korean Rights Group*. *Romantisert Innvandring* og *UTAD*. De opplever det som problematisk dersom bevis knyttet til eventuelle ulovligheter i praksisen som kan fremkomme i granskingen ikke skal kunne føres som bevis i senere rettslige prosesser. *UTAD* etterspør også mer klarhet i hva begrepet «enkeltpersoner» omfatter, og om dette medfører at bevis kan benyttes i eventuelle tilsynssaker mot organisasjoner.

8.3 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget om at opplysninger utvalget mottar i medhold av § 2, ikke skal kunne brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner. Departementet viser til begrunnelsen i høringsnotatet gjengitt i punkt 8.1.

Bruk av opplysningene som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot personen som gav opplysningene, kan stride mot forbudet mot pålagt selvinkriminering, som inngår i retten til en rettferdig rettergang, og retten kan normalt ikke ta imot bevis som er underlagt lovbestemt eller profesjonsbestemt taushetsplikt, jf. tvisteloven §§ 22-3, 22-3 a og 22-5 og straffeprosessloven §§ 118, 118 b og 119.

Departementet understreker at det foreslåtte bevisforbudet bare gjelder opplysninger som kommer i utvalgets besittelse. Dette betyr ikke at selve informasjonen er underlagt bevisforbud, dersom den ikke er det etter andre regler. Personer som har gitt informasjon til utvalget, er ikke *av den grunn* forhindrede fra å gi den samme informasjonen til andre, for eksempel til politiet eller i forbindelse med et sivil søksmål.

Slik *Politidirektoratet* viser til, vil ikke bevisforbudet hindre politiet og påtalemyndigheten i å innhente opplysninger selv, etter egne hjemler. En person som gir informasjon til utvalget, vil likevel kunne måtte forklare seg om de samme forholdene etter de alminnelige reglene om bevis-tilgang. Som nevnt i punkt 6.3.2 vil også den alminnelige plikten til å avverge straffbare forhold etter straffeloven § 196 gjelde for utvalget.

Tilsvarende kan det tenkes at dokumenter som blir oversendt utvalget, legges frem av andre som bevis i en senere rettssak. Slike dokumenter kan også bli oversendt politiet og dermed bli en del av en straffesak. Dette vil da skje helt uavhengig av oversendelsen til utvalget.

Enkeltpersoner som overleverer opplysninger til utvalget, herunder adopterte personer, vil ikke være forhindrede fra å legge disse frem i en eventuell sivil- eller straffesak. Som nevnt i høringsnotatet vil også enhver kunne benytte opplysninger i utvalgets rapport eller andre offentlig tilgjengelige dokumenter til å vurdere om det kan være grunnlag for søksmål.

Departementet legger videre vekt på at bevisforbudet er ett av flere tiltak som bidrar til at inngrep i privatlivet ikke blir mer omfattende enn nødvendig og som bidrar til å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser når det gjelder behandling av personopplysninger.

Lovforslaget forbyr at opplysningene brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak. Videre fastslår bestemmelsen at opplysninger som utvalget mottar, ikke skal kunne benyttes i «tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner». Dette vil blant annet kunne gjelde eventuelle tilsynssaker mot helsepersonell. Bestemmelsen vil ikke være til hinder for at opplysningene brukes i en tilsynssak mot organer eller organisasjoner, også mot organisasjoner som formidler adopsjon, men det må være klart at tilsynssakene ikke vil rette seg mot konkrete enkeltpersoner.

9 Tidsbegrensning

9.1 Forslaget i høringsnotatet

Det følger av høringsforslaget § 6 første ledd at loven skal tre i kraft straks, og av bestemmelsens andre ledd at lovforslagets § 2 og § 4 oppheves når utvalget har avsluttet sitt arbeid. I høringsnotatet ga departementet følgende redegjørelse:

«Departementet foreslår at § 2, som regulerer utvalgets tilgang til opplysninger, og § 4, som regulerer behandling av personopplysninger, oppheves når utvalget har avsluttet sitt arbeid. Dette foreslås regulert i lovutkastets § 6 andre ledd.

Det klare utgangspunktet er at utvalgets arbeid avsluttes når utredningen blir levert, men det kan ikke utelukkes at det i slutfasen av arbeidet oppstår nye spørsmål som krever en særlig omtale, for eksempel i form av et tillegg til utredningen.

Det vil være vanskelig å begrense utvalgets tilgang til opplysninger innenfor den perioden utvalget skal arbeide, og mulige begrensninger kan lede til at arbeidet ikke blir fullstendig.

Departementet viser til personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b, c og e hvor det følger av formålsbegrensningen i bokstav b at når formål eller delformål er oppfylt, skal personopplysningene ikke lenger behandles. Etter bokstav c om dataminimering skal behandling av personopplysninger være adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for. Bokstav e omhandler lagringsbegrensning og fastsetter blant annet at personopplysninger skal lagres slik at det ikke er mulig å identifisere de registrerte i lengre perioder enn det som er nødvendig for formålene som personopplysningene behandles for.

Etter departementets vurdering vil lovutkastets § 6 andre ledd tydelig ramme inn perioden for utvalgets tilgang til, og behandling av, personopplysninger.

Departementet presiserer at når § 4 oppheves vil heller ikke unntaket fra innsynsretten i § 4 andre ledd gjelde.»

9.2 Høringsinstansenes syn

Datatilsynet slutter seg til departementets vurderinger knyttet til lovforslaget § 6 annet ledd, og mener dette vil tydelig ramme inn perioden for utvalgets tilgang til, og behandling av personopplysninger i samsvar med personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b, c og e.

Skattedirektoratet mener at konsekvensen av lovforslaget § 6 annet ledd fremstår noe uklar. Direktoratet antar at dersom § 4 oppheves etter utvalget avslutter sitt arbeid, jf. lovforslaget § 6 annet ledd, så vil departementet ikke ha et supplerende behandlingsgrunnlag som gjelder eksplisitt for den behandling departementet foretar. Direktoratet mener resultatet av dette blir at departementets videre behandling av personopplysninger vil måtte avgrenses til arkivformål i allmenhetens interesse, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav e.

9.3 Departementets vurderinger

Departementet foreslår at forslaget i høringsnotatet videreføres, det vil si at lovforslaget §§ 2 og 4 oppheves når utvalget har avsluttet sitt arbeid. Det vil medføre at det ikke lenger vil være en adgang til å gi opplysninger til utvalget uten hinder av taushetsplikt, og at utvalget ikke vil ha et rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger. Videre vil ikke begrensningen i retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15 lenger gjelde, jf. lovforslaget § 4 annet ledd.

Det klare utgangspunktet er at utvalgets arbeid avsluttes når utredningen blir levert, men det kan ikke utelukkes at det i slutfasen av arbeidet oppstår nye spørsmål som krever en særlig omtale, for eksempel i form av et tillegg til utredningen. Det vil derfor være svært uheldig om adgangen til å gi utvalget alle opplysninger som er nødvendig for dens arbeid, og utvalgets adgang til å behandle personopplysninger, ikke er i behold og eventuelt må fastsettes på nytt.

Når det gjelder høringsinnspillet fra *Skattedirektoratet*, viser departementet til omtalen av forholdet til arkivregelverket i høringsnotatet, se

punkt 10.1. Når utvalgets arbeid er avsluttet, skal arkivet overføres til Barne- og familiedepartementet, og senere til arkivdepot. Arkiveringen vil skje i henhold til arkivloven med tilhørende forskrift.

Når § 4 oppheves, gjelder heller ikke unntaket fra innsynsretten i § 4 andre ledd.

10 Forholdet til arkivregelverket

10.1 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet punkt 4.8 uttalte departementet følgende om forholdet til arkivregelverket:

«Granskingsutvalget vil omfattes av arkivloven § 5, plikter å ha eget arkiv, jf. § 6, og følge reglene som er fastsatt om dette, jf. forskrift om offentlege arkiv § 2.

Personvernforordningen i artikkel 17 nr. 3 bokstav b fastsetter at den registrerte ikke kan kreve sletting av personopplysninger når behandling er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse. Dette omfatter for eksempel arkiveringsplikt. Dokumenter som faller inn under arkiverings- eller bevaringsplikten etter arkivlova og forskrift om offentlege arkiv, kan derfor ikke kasseres. Det er for øvrig forbud mot å kassere arkivdokumenter uten hjemmel i forskrift eller særskilt samtykke fra Riksarkivaren, jf. arkivloven § 9. Offentlig oppnevnte utvalg skal utarbeide egne forslag til bevarings- og kassasjonsregler, herunder kassasjonsfrister, som en del av sitt arbeid, jf. forskrift om offentlege arkiv § 16. Kassasjonsreglene gjelder etter å ha blitt godkjent av riksarkivaren. Arkivverket gir nærmere veiledning til offentlige utvalg om utarbeiding av kassasjonsregler.

Når utvalgets arbeid er avsluttet, skal arkivet overføres til det oppdragsgivende organet i ordnet stand, jf. arkivforskriften § 21 fjerde ledd, det vil si Barne- og familiedepartementet i dette tilfellet. Senere skal det gjennomføres en avlevering fra oppdragsgiver til arkivdepot etter reglene i forskriften § 20. Arkivmateriale som er ute av administrativ

bruk og skal bevares i henhold til riksarkivarens forskrift kapittel 7 eller gjeldende bevaring og kassasjonsplan, skal avleveres til Arkivverket i tråd med arkivforskriften § 18.

Etter departementets vurdering er det ikke nødvendig å lovfeste forholdet til arkivregelverket i en egen bestemmelse, da dette reguleres av arkivloven med tilhørende forskrift.»

10.2 Høringsinstansenes syn

Datatilsynet støtter departementets begrunnelser knyttet til forholdet til arkivregelverket, herunder at det ikke er nødvendig å lovfeste forholdet uttrykkelig i en egen bestemmelse.

10.3 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder synspunktene i høringsnotatet, og mener fortsatt at det ikke er grunn til å lovfeste forholdet til arkivregelverket. Dette ble også resultatet etter høringsnotatet med forslag om lov om informasjonstilgang m.m. for Baneheia-utvalget hadde vært på høring, der det opprinnelig var foreslått en bestemmelse som regulerte dette uttrykkelig.

Departementet viser til at utvalget er omfattet av arkivlova jf. arkivlova § 5, og skal danne eget arkiv og følge reglene som er fastsatt om dette, jf. forskrift om offentlege arkiv § 2. Når utvalgets arbeid er avsluttet, skal arkivet overføres til Barne- og familiedepartementet, og senere videre til arkivdepot, jf. forskrift om offentlege arkiv § 21 fjerde ledd og § 18.

11 Økonomiske og administrative konsekvenser

Kostnadene ved utvalgets arbeid dekkes innenfor Barne- og familiedepartementets ordinære budsjetttrammer.

Loven om informasjonstilgang m.m. vil ikke i seg selv ha økonomiske eller administrative konsekvenser. Reglene vil i liten grad påvirke kostnadene ved utvalgets arbeid, men skal legge til rette for hensiktsmessig anvendelse av tilpasninger til gjeldende regler, slik at utvalget kan utføre oppgaver etter sitt mandat.

Ulike organer og tjenester vil måtte ta stilling til forespørsler fra utvalget om innsyn i opplysninger og dokumenter. Utvalgets arbeid vil for øvrig trolig medføre en del innsynskrav i oversendte dokumenter og dokumenter som utvalget selv utarbeider, og ellers en del spørsmål og henvendelser. Dette vil bli håndtert innenfor de vanlige rammene til organene som skal behandle de aktuelle kravene og øvrige henvendelser, enten dette er utvalget selv eller andre.

12 Merknader til lovforslaget

Til § 1

Bestemmelsen fastsetter at formålet med loven er å sikre at utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge, oppnevnt av Kongen i statsråd, får tilgang til nødvendige opplysninger for å utført sitt arbeid i henhold til mandatet, og adgang til å behandle disse opplysningene.

Til § 2

Første ledd fastsetter at enhver kan gi utvalget opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid, uten hinder av taushetsplikt. Dette innebærer at utvalget kan gis tilgang til dokumenter både på de saksområdene som fremgår av mandatet, og på andre saksområder, så langt det er nødvendig for utvalgets arbeid.

Bestemmelsen innebærer ingen plikt til å gi opplysninger til utvalget. I utgangspunktet er det opp til den som innehar opplysningene, om vedkommende vil gi utvalget tilgang til dem.

Fritaket fra taushetsplikt gjelder kun så langt informasjonen er nødvendig for utvalgets arbeid. Nødvendighetskriteriet innebærer at det må vurderes om det er nødvendig for at utvalget skal kunne utføre sine oppgaver å gi tilgang til informasjon som inneholder taushetsbelagte opplysninger, eller om det er tilstrekkelig for utvalget å motta anonymiserte opplysninger.

Kravet til nødvendighet må tolkes i lys av EMK artikkel 8 nr. 2, se for øvrig punkt 5.3.2. I dette ligger blant annet at det skal gjøres en forholdsmessighetsvurdering der individets interesser avveies mot samfunnets interesser, sett i lys av formålet med inngrepet. Når det gjelder inngrep i privatlivet, må det vurderes om det foreligger tilstrekkelige tungtveiende samfunnsinteresser som taler for at det i en konkret situasjon iverksettes et inngrep. Det må være et rimelig forhold mellom hensynene som støtter opp om tiltaket og den byrden som individet vil påføres. Dette er en vurdering som må gjøres konkret i det enkelte tilfellet.

Nødvendighetsvurderingen skal foretas av den som har de aktuelle opplysningene utvalget

ønsker tilgang til, på samme måte som ved andre vurderinger av om det skal gis innsyn. Utvalget bør gi klare og konkrete forespørsler når det ber om informasjon fra ulike instanser, med angivelse av formål og klare føringer om hva som vil være relevant. Utvalget vil i tillegg kunne bistå i vurderingen av om nødvendighetskravet er oppfylt. Dersom et dokument er utferdiget av et annet organ, kan det også være aktuelt å spørre om dette organets vurdering.

Fritaket for taushetsplikt gjelder «enhver». Det omfatter blant annet taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13, profesjonsbestemt taushetsplikt og taushetsplikt som forutsetningsvis følger av straffeloven § 211. Fritaket for taushetsplikt gjelder også opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.

Andre ledd fastsetter at utvalget ikke kan pålegge noen å gi opplysninger etter første ledd. Dette følger indirekte av formuleringen i første ledd, men departementet mener det av pedagogiske hensyn er hensiktsmessig at dette fremheves tydelig i lovteksten. Et pålegg om forklaring overfor utvalget kan imidlertid komme fra andre, for eksempel gjennom instruks fra arbeidsgiver.

Tredje ledd gir hjemmel for at utvalget kan innhente opplysninger fra Folkeregisteret uten hinder av taushetsplikten når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter sitt mandat. Det følger av folkeregisterloven § 10-2 at offentlige myndigheter og virksomheter kan innhente opplysninger fra Folkeregisteret med en slik lovhjemmel. Utvalget og sekretariatet må selv vurdere nødvendigheten av søk og uttrekk.

Til § 3

Paragrafen regulerer taushetsplikten til utvalgsmedlemmene og andre som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget. Dette vil i hovedsak gjelde utvalgets sekretariat, men også for eksempel en eventuell ekstern utreder som ikke inngår i det vanlige sekretariatet, og andre som utfører rent praktiske oppgaver som levering, transport osv.,

og som gjennom dette blir kjent med taushetsbelagte opplysninger.

Det følger av *første ledd første punktum* at forvaltningslovens regler om taushetsplikt skal gjelde for utvalget. Etter første ledd *andre punktum* gjelder likevel ikke forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6. Utvalget kan derfor ikke gi påtalemyndigheten eller kontrollmyndigheter opplysninger om lovbrudd ut fra allmenne hensyn.

Andre ledd første punktum viser til at i de tilfeller der utvalget eller andre som utfører arbeid eller tjeneste for utvalget, mottar opplysninger med hjemmel i § 2 første ledd som er underlagt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, vil den strengere taushetsplikten også gjelde for utvalget eller den som ellers blir kjent med opplysningene. Dette kan for eksempel handle om at taushetsplikten omfatter flere opplysninger, at det er snevrere adgang til å dele opplysningene med andre, eller at taushetsplikten gjelder for en lengre periode.

Den strengere taushetsplikten gjelder kun for opplysninger som mottas etter § 2 første ledd. Dersom utvalget innhenter opplysninger fra Folkeregisteret etter § 2 tredje ledd, vil den ordinære taushetsplikten etter forvaltningsloven gjelde for disse opplysningene, jf. § 3 første ledd.

Etter andre ledd *andre punktum* skal en slik strengere taushetsplikt også gjelde etter at materialet er avlevert til arkivdepot. De som utfører arbeid eller tjeneste for arkivdepotet, vil derfor ha samme taushetsplikt for slike opplysninger som de som utfører arbeid eller tjeneste for utvalget.

Den som krenker taushetsplikten etter § 3, kan straffes etter straffeloven §§ 209 og 210.

Til § 4

Paragrafen regulerer utvalgets behandling av personopplysninger. Bakgrunnen for dette er at utvalget i sitt arbeid vil behandle en rekke personopplysninger uten samtykke fra dem opplysningene gjelder. Dette kan eksempelvis gjelde innsamling, strukturering, lagring og sletting av opplysninger.

Første ledd presiserer at utvalget har grunnlag for å behandle de personopplysningene som er nødvendige for formålet med utvalgets arbeid, og at hjemmelen også omfatter særlige kategorier av personopplysninger etter personvernforordningens artikkel 9 og personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser etter artikkel 10.

Andre ledd gjør unntak fra den registrertes rett til innsyn i personopplysningene om vedkom-

mende etter personvernforordningen artikkel 15. Bestemmelsen sier at den registrertes rett til innsyn ikke gjelder «dersom det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn».

Utvalgets forholdsmessighetsvurdering skal være i samsvar med det som gjelder for vitenskapelige forskningsformål, jf. Prop. 56 LS (2017–2018) punkt 38.1, hvor det under merknadene til § 17 blant annet uttales at «i forholdsmessighetsvurderingen inngår ikke bare den enkelte innsynsbegjæringen; også den samlede mengden av innsynsbegjæringene og potensielle innsynsbegjæringene kan tas i betraktning».

Departementet viser videre til at enkelte taushetspliktbestemmelser kan være til hinder for at den registrerte får innsyn i egne personopplysninger. Dette gjelder blant annet politiregisterloven § 23 annet ledd. Opplysninger underlagt taushetsplikt etter slike bestemmelser vil i utgangspunktet være unntatt fra retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15, uavhengig av om det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn. Se nærmere om dette i punkt 7.3.2.

Bestemmelsen medfører ingen begrensning i den registrertes rett til å klage og bruke rettsmidler etter personvernforordningen kapittel 8. Dersom man mener at personvernreglene er brutt, for eksempel ved avslag på innsyn i egne personopplysninger, kan man klage til Data-tilsynet.

Tredje ledd presiserer at utvalget er behandlingsansvarlig frem til utvalget har avsluttet sitt arbeid. Etter at utvalget har avsluttet sitt arbeid, vil behandlingsansvarlig være organet som overtar materialet etter at utvalget ikke lenger eksisterer, det vil si Barne- og familiedepartementet.

Til § 5

Bestemmelsen fastsetter at opplysninger som utvalget har mottatt i medhold av § 2, ikke kan brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner. Bestemmelsen vil ikke være til hinder for at opplysningene brukes i en tilsynssak mot organer eller organisasjoner, deriblant mot organisasjoner som formidler adopsjon. Det vil kun være aktuelt å bruke opplysningene i senere tilsynssaker når det ut fra lovgrunnlaget eller mandatet for sakene er helt tydelig at sakene ikke vil rette seg mot enkeltpersoner.

Bevisforbudet går foran de generelle bevisreglene i tvisteloven og straffeprosessloven, noe

som blant annet innebærer at unntakene fra bevisforbudet i tvisteloven § 22-3 andre og tredje ledd og de tilsvarende unntakene i straffeprosessloven § 118 ikke kommer til anvendelse.

Til § 6

Første ledd fastsetter at loven trer i kraft straks.

Andre ledd fastsetter at lovens §§ 2 og 4 oppheves når utvalget har avsluttet arbeidet sitt.

Barne- og familiedepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge

§ 1 *Lovens formål*

Loven skal sikre at utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge, oppnevnt av Kongen i statsråd 20. juni 2023, får tilgang til nødvendige opplysninger for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet, og gi utvalget adgang til å behandle disse opplysningene.

§ 2 *Opplysninger til utvalget*

Enhver kan uten hinder av taushetsplikt gi utvalget opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid.

Utvalget kan ikke pålegge noen å gi opplysninger.

Utvalget kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter mandatet.

§ 3 *Taushetsplikt*

Medlemmene i utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer nevnt i første ledd mottar opplysninger etter § 2 første ledd som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere

reglene gjelde. Det samme gjelder etter at materialet har blitt overlevert til arkivdepot.

§ 4 *Behandling av personopplysninger*

Utvalget kan behandle personopplysninger som er nødvendige for formålet med utvalgets arbeid, uten samtykke fra dem opplysningene gjelder. Dette gjelder også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15 gjelder ikke dersom det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn.

Utvalget er behandlingsansvarlig frem til det har avsluttet sitt arbeid.

§ 5 *Forbud mot bruk av opplysninger i senere straffesaker, sivile saker eller tilsynssaker*

Opplysninger som utvalget har mottatt i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner.

§ 6 *Ikrafttredelse og opphør*

Loven trer i kraft straks.

§§ 2 og 4 oppheves når utvalget har avsluttet sitt arbeid.

